

Mark Saadanii Kaimana'o Kuwai

Di'oraz kaarita daua'o

Di'oraz kaarita Mark saadanii. Jesus mawakan na'iki ukadishitan dono pamawaka-kizi iki, pa'ina'o zii Mark uruu dono. Apostle Peter minauda'uitapauzonii uruu pakakuwaatinan dono. Wuru'u Mark saadaniaz, Peter tukapanii na'iki uabatanii kida Jesus di'iki. Rome iki'o wuru'u usaadanuz pakaaritan mishidainao Gentilenao ati'o, pataka'uta-kariwainauz.

Dobata Mark saadan Jesus sha'apatanii kida dau'an, na'iki utominapa-kidan dau'u pidannao kapam. Karikaonan da'i Mark dakotauzon Jesus Tiichaa kii.

Kiwiitapa, pakaaritan ida'a, Mark kowaadan Jesus uruu Tominkaru dani. Udauna'an ukowaadan na'apam Jesus sha'apatan umanawun kida'o aimaakan di'itinapa-kinai, aona'o turuu pidan sha'apatan, soo Tominkaru pa'an. Na'iki ukowaadan Jesus, uruu Jewnao zaudapauzoniaz kazannaata'o ni'oraz paugaru. Uruu Jewnao dakotaniaz Messiah kii Hebrew paradan ida'an; Greek paradan ida'an udakotakao Christ kii. Na'iki Jesus dakotan paugaru Daonaiora Aokazi Iki'o* kii, utukapa-kidan Tominkaru wuru'u dyuuda'oraz paugaru aokazi

* : Daonaiora Aokazi Iki'o: Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

iki. Na'iki utukapa-kida mishi'o pidan paugaru, na'iki Tominkaru kapam.

Mark kowaada kapam na'apam pidannao sha'apatinan, oo na'apam ikian Jesus kuwaa na'iki usha'apatanii kida dau'an. Mark saadan pakaaritan, utukapa-kida'azon idi mishi Jesus aipan ipai pidannao (Jewnao na'iki Gentilena) tominpan pa'idi'iki. Uaipan pidannao aitapan, pidan tominpa'o Jesus di'iki, umashaapan nii kaimanaaka Jesus tuma, na'iki ubaokopatan nii panyukunuu Jesus tuma.

Kaina'a Mark dau'u kida'o kowaada-kao Tominkaru Paradan (New Testament) ida'a. Panaadon udakota-kao John Mark kii. (Puawunuuta Acts 12:12, 25 ida'a; Acts 13:5, 13 ida'a; Acts 15:37-39 ida'a; Colossians 4:10 ida'a; 2 Timothy 4:11 ida'a; Philemon 1:24 ida'a.) Iriba pidan zauda-kidan Mark wuru'u dakota-kariwaiz pa'ina'o pidan nii Mark 14:51-52 ida'a'oraz.

*John Chikaawunuupauzo kaudin-kizi daua'o
(Matthew 3:1-2; Luke 3:1-18; John 1:19-28)*

¹ Di'i Kaimana'o Kuwai sakadinan Tominkaru Dani Jesus Christ daua'o. ² Usaadinpan prophet Isaiah kaaritan kawana'ati:

“Tominkaru kian,

‘Ōdyuudan nii kakuwaapa'o nii pu'ua'ati,
saabaa'o nii dunapo pu'ati.’

³ Kaina'a'o nii pidan kadakoinpan diiwa,
mapidantaka'o amazada ii aka:

‘Putoma dunapo Naobanai ati,
pusaabaa sakitapa uchi'ika kizi nii!’ ”

⁴ Mishi John Chikaawunuupauzo aidinan map-idantaka'o amazada ii, karikaonan ukadakotinan chikaawunuin-karu dau'u. “Utanawatina'a naa u'oiian ai na'iki uchikaawunuina'a naa. Uruu Tominkaru mainaabatan nii u'oiian,” ukian pidannao ati. ⁵ Iriba pidannao Judea Baara anainao na'iki donoi Jerusalem iki kida'o wa'atin ĩabatapa'anan John kuwaa. ĩkowaadan pa'oiian kida, na'iki John chikaawunuuan ĩdyaun Jordan Wa'o ii. ⁶ Ukamichan toma-kao camel idi idi'o, kaina'a kapam uzadawu wuzada-kariwai madai, na'iki uwanyukunuu nii manorunao† na'iki maaba.

⁷ Aizii John kian pidannao ati, “Pidan wa'atipa'o ōdawu'ati kaina'iki, uruu powa'a'o zii umanawunun ō'ai. Aonaa ōturuan ōbuzuutan udazkidi zunaa.‡ ⁸ Ōchikaawunuuan unao wunu idi, mazan uruu, uchikaawunuuan nii pa'an unao Kaimana'o Doronaa idi.”

Jesus Chikaawunuu-kao na'iki utiwaa-kidapa-kao

(Matthew 3:13—4:11; Luke 3:21, 22; 4:1-13)

⁹ Aonaa utomunu'ikin Jesus kaawan dauna'an Nazareth iki, Galilee Baara ia'oraz wiizai. Na'apain John chikaawunuuan uruu Jordan Wa'o ii. ¹⁰ Jesus koditan dauna'an wunu di'iki, sariapa utukapan aokazi da'ata-kao, na'iki Kaimana'o Doronaa wa'atin u'ida'ati orid kawan. ¹¹ Parada-karu kian aokazi iki, “Pugaru mishi ōdani ōmarainapanii; kaiman manawun ōnyukunuu pu'ati.”

† **1:6** manorunao: oo chiwao, iriba'oraz ĩmashaapan. ‡ **1:7** Poitorui kaudin-kizi wuru'u ubuzuutanuz panaobanaa dazkidi zunaa.

¹² Udauna'an Kaimana'o Doronaa dyuuda'akan naa umakon mapidantaka'o amazada di'iti. ¹³ Na'ii umashaapan to'ora kida'o aimaakannao bii an 40 kamoo. Na'ii Satan tiwautan patanawatan uruu oia'o di'iti, mazan angelnao kaawan idi u'ida'ati, ĩkaminka'utan naazu.

Jesus kaawan ukowaada'anan Kaimana'o Kuwai

(Matthew 4:12-22; Luke 4:14-15; 5:1-11)

¹⁴ John taraa-kao dauna'an, Jesus makon Galilee Baara iti, ukowaada'anan naa Kaimana'o Kuwai Tominkaru di'iki'o. ¹⁵ Ukian pidannao ati, “Aizii kamoo mishiinan kaawa'azon naa, Tominkaru Naobanai-tinan maonapata'a naa. Utanawatina'a naa u'oian ai kida na'iki umishida wuru'u Kaimana'oraz Kuwai.”

Kopautapauzonao da'anan Jesus

¹⁶ Jesus makopaanan pu'u maonapa Galilee Karishiiz danomata, utukapa dya'utam kopautapauzonao, Simon pa'inawuzu Andrew tuma. Īzaamaapan kopau pasairon ida'an karishii baoko iki. ¹⁷ Jesus kian ĩ'ati, “Uwa'ati ōtuma ōtominapa-kida kizi unao uzaamaapan dau'u pidannao.” ¹⁸ Sariapa ĩwa'aka'akan pasairon kida na'iki ĩda'ana'akan naa uruu.

¹⁹ Na'iki'o udobata'akan, sariapa utukapan dya'utam pidannao koshan, James na'iki John, ĩnao Zebedee dainao. ĩminziwatan pasairon kida pakanawan zo'o. ²⁰ Sariapa Jesus dapadan ĩdyaun paminauda'unao nii. Uru'u naa ĩwa'aka'akan naa padaru Zebedeez kanawa zo'ii poitoruinao tuma, ĩmako'okan naa Jesus tuma.

Ma'ozaka'o ida'an Jesus tominapatin-kidan pidannao

(Luke 4:31-37)

²¹ Uruu dauna'an Jesus kaawan Capernaum iti patominapa-kidaniinao tuma. Na'iki Sookapaku Karu Kamoon dono'o naa, Jesus makon synagogue§ iti. Na'ia'a naa ukakinaopan pidannao. ²² Pidannao abatapainauz uruu, tuukii ãdi'itinpan uparadan dau'u, usha'apanum kau'an utominapatin-kidan idi ãdyaun paaitapan ida'an pa'an, aonaa wunao kawan mani'i tiichaapauz zonauz Moses kakinaori dau'u.

²³ Upu'u pidan, oia'o doronai zaamatapanii morotan synagogue nazo iti, sariapa ukadakonaakan. ²⁴ Ukian, "Jesus, Nazareth san, kanom dii pusha'apata'azon watuma? Puwa'atin pumainaabata'azon sha'a waunao? Õaitapanii pugaru Tominkaru di'iki'o puwa'atin."

²⁵ Sariapa Jesus mashaatan oia'o doronai, ukian, "Pumashaada na'iki pukodita wuru aia'a pidanaz." ²⁶ Sariapa wuru'u oia'o doronaiz ziautapanuzu na'iki ukadako'okan diiwa kapam, uruu mazan uso'otina'akan naa u'idi'iki.

²⁷ Uruu dauna'an tuukii manawun pidannao di'itinpan. Na'iki ãpishautaakan pa'atiaaka kida, "Sha'apa'oram kaduz kakinaori'i naa wuru'u? Pa'ina'ora'a naa kakinaowapa-karu aona'o waabatauzon? Di'ora'a pidan paradinan pama'ozakan ida'an, atii oia'o doronainao izo'ati zii uparadan."

§ 1:21 synagogue: kabaun Jewnao baokopainapa-kizi. Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

²⁸ Uruu idi kadiman ukaunamanaata-kaao ipai wiizainao kawana'ati Galilee Baara ii aka.

Jesus kakudan pidannao
(*Matthew 8:14-17; Luke 4:38-41*)

²⁹ Jesus ipaian dauna'an pachoochiipan synagogue ii, na'iki ukoditan paminauda'unao tuma. Imakon sariapa Simon na'iki Andrew dapu iti, James na'iki John mako'o kapam ituma.

³⁰ Uruu dono Simon imauzo karina'o, tuukii omada wiichan pakarinaan idi, aonaa turuu okadishitan. Aizii Jesus kaawan pu'u na'iti, sariapa ikowaadan okarinaan u'ati. ³¹ Jesus makon o'idi'iti, sariapa uzaamatanuzo paka'u kadu iki na'iki ukadishita-kidanzuzo. Uru'u naa okakuda'akan, udauna'an otaan naa iwanyukunuu nii.

³² Uruu wachuupunin, kamoo tipitan dauna'an, pidannao kaawa-kidan Jesus ida'ati, ipai karinainao na'iki oia'o doronainao zaamatapaniinao kida kapam. ³³ Ipai na'ii sannao kasaba'ukinan kida kabaun panibazoota an.

³⁴ Uruu dono Jesus kakudan iriba karinainao na'iki iriba ukodita-kidan oia'o doronainao pidannao ai kapam. Aonaa utaapadan oia'o doronainao paradan, usha'apanum kau'an itaitapan idi uruu.

Jesus kakinaopan Galilee Baara ii
(*Luke 4:42-44*)

³⁵ Ba'oran kamoo wakankanaanin, Jesus koditan kabaun iki. Umakon paba'orantin wiizai iki mapidantaka'o amazada iti, na'ia'a naa utoriinpan. ³⁶ Simon na'iki uminauda'unao, idawatapan

naa uruu, ³⁷ atii ñikodanuzu. Ñkian u'ati, “Ipai pidan-nao dawatapan pugaru.”

³⁸ Jesus kian ñ'ati, “Wamako ba'oran wiizai kida di'iti. Na'ii aka'o nii òkakinaopan, usha'apanum kau'an na'apa'o dau'ati'o òwa'atin da'ati'i.”

³⁹ Uruu idi Jesus chi'ikapan ipai Galilee Baara an kida'o wiizai kawana'ati, ukakuwaapatinan ipai synagogue kida kawana'ati, na'iki ukoditakidan ipai oia'o doronainao pidannao ai kida.

Jesus kakudan pidan powaa iti
(*Matthew 8:1-4; Luke 5:12-16*)

⁴⁰ Pidan kaawan Jesus ida'ati baiatina'o kichana'iki-kia'o bishoi* idi. Ukodoru'ukan ukanaapu itinapu, tuukia'o ida'an upishaan, uaipan Jesus kaminka'utan paugaru. Ukian, “Punyukunuu na'apan an, pusaabaa wuru'u òkabishopanuz.”

⁴¹ Jesus kasha'ora-kida uruu na'iki upishatanuzu paka'u idi, “Oo, na'apa mishi ònyukunuu, òkaminka'utan nii pugaru.” Na'iki ukian, “Pusaabain powaa iti koshan!” ⁴² Sariapa mishi umada saabaina'akan. ⁴³ Udauna'an Jesus kakinaowa'akan naa uruu, udyuuda'akan naa kapamazuu. ⁴⁴ Upu'u ukian u'ati, “Puabata, aonaa pa'i pukowaada'ana'a pidan ati. Mazan pumako sariapa faadaa di'iti utukapa kizi pusaabaa-ka. Na'apain putaa'a naa uzainao faadaa ati, uzowii kizi'i naa ñdyaun kawaodapa-kizai paawa ii, Moses

* **1:40** kichana'iki-kia'o bishoi: aona'o ukasaranaa nii, tuzuinba'o kapam ba'oran pidan di'iti. Putukapa kaarita tokon ii Masha'apannaada-kinoo di'ii.

kakinaori kawana'ati,† na'iki pidannao tukapa kizi mishi kaimana'a naa pusaabaa-kao.”

⁴⁵ Uru'u naa mazan pidan mako'okan naa, na'iki ukakuwaapan ipai amazada kawana'ati na'apam pasaabaa-kao dau'u. Kuwai abata-kao idi'i naa ipai wiizai kida kawana'ati, aona'a naa Jesus ka'iitan pa'aidinan wiizai kida di'iti. Usha'apanum kau'an uaitapanii iriba'o nii manawun pidannao zaudapan paugaru na'ii. Una'iakapan naa umashaapan mapidantaka'o amazada di'ii. Na'iti'i naa pidannao makon u'idi'iti ipai Galilee Baara iki kida.

2

Jesus chi'ika-kidan machi'ikaka'o pidan

(Matthew 9:1-8; Luke 5:17-26)

¹ Jesus kiwan powa'a iti Capernaum iti. Aonaa zii kamoo dobatan iriba, udauna'an, uunamunaa abata-kao kaina'a uruu pasookapauzo-kizi kabaun di'ii. ² Uruu idi iriba pidannao baokopatinan u'ida'ati, paida kabaun nazoo, atii paniba ii aka. Jesus kowaadautan pu'u Kaimana'o Kuwai i'ati, ³ uru'u naa ⁴ pidannao kaawakidan machi'ikaka'o pidan Jesus ida'ati, ãaipan ukakudanuzu. ⁴ Mazan pidannao iriban idi aonaa ãaitapan na'apam pamorota-kidan uruu Jesus di'iti. Uruu idi ãbadakatan kabaun zowau'u, na'iki'i naa ãmorota-kidan wuru'u machi'ikaka'oraz pawashatinapa-kizi baara an.

† **1:44** Leviticus 14:1-18

⁵ Jesus tukapan idi mishi ĩmishidan tuukii man-awun, ukian machi'ikaka'o ati, “Ōdani, pu'oian mainaabata'aka-kaoa'a naa.”

⁶ Na'a'o kapam tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u ĩbii'i ĩsakanatapan. Sariapa ĩdi'itinpan. ⁷ “Kandii nii uparadan kaikapa'a? Uwazootapa'azon Tominkaru paparadan ida'an! Soo bauda'apa Tominkaru turua'o umainabatan pidan oian.”

⁸ Jesus aitapa na'apam ĩdi'itinpan, uruu idi ukian ĩ'ati, “Kandii nii udi'itinpan ōdau'u kaikapa'a? ⁹ Na'ia'oram masha'apannaa: ‘ipai pu'oian mainaabata-ka'o kii, oo ‘pukadishita na'iki puchi'ika' kii?

¹⁰ “Ukau'an, ōaidan nii u'ati na'apam Daonaiora Aokazi Iki'o kaina'a uma'ozakan da'a'a imi'i baara'a, turuu umainabatan oii-karu kida.” Uru'u naa ukia'akan machi'ikaka'o pidan ati, ¹¹ “Ōkian pu'ati, pukadishita, puzaamata puwashatinapa-kizi, na'iki pukiwa'a naa pudapu iti.”

¹² Ipai awunuutapainao awun za'a, machi'ikaka'o pidan kadishita'akan, uzaamata'akan pawashatinapa-kizi, na'iki ukiwa'akan naa padapu iti. Tuukii ĩdi'itinpan na'iki ĩkonaukii-kidan Tominkaru. ĩkian, “Mishi'o mishi Tominkaru umanawunun! Aonaa watukapauzon aimaakan sha'apata-ka'o kaikapa'a!”

Jesus dapadan Levi

(Matthew 9:9-13; Luke 5:27-32)

¹³ Jesus makon koshan Galilee Karishiiz danoma iti. Iriba pidannao kaawan u'idi'iti, na'iki

ukakinaopan ãdyaun. ¹⁴ Udauna'an udobatapan pu'u utukapa Levi, Alphaeus dani, zaamaapauzo tax puraatannaa,* sakanatapan pakaudin-kizi kabaun nazo ii. Jesus kian u'ati, “Puwa'ati õtuma.” Levi kadishita'akan uda'ana'akan naazu.

¹⁵ Aizii Jesus aroopan dono'o naa Levi dapu ii patominapa-kidaniinao tuma, iriba zaamaapauzonao tax puraatannaa na'iki ba'oran oiainao pidannao da'anpan Jesus. Na'ii ãaroopan utuma kapam. ¹⁶ Na'a'o kapam ãbii'i tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u, zaamatinpainaouz Phariseenao† di'iti. Ìtukapan idi uaroopan wunao tuma'a oiainaouz pidannao, na'iki zaamaapauzonaouz tax puraatannaa, sariapa ãpishaan utominapa-kidaniinao, “Kandii nii Jesus aroopan kaikapainao pidannao tuma'a?”

¹⁷ Jesus abata na'apam ãkian, na'iki ukian ã'ati, “Ziwu'o pidan, aonaa uaipan daakataa, soo karina'o. Õwa'atin aonaa õdapada'anan mani kaimanainao, mazan õdapada'anan oiainao pa'an.”

Sanadinapa-karu

(Matthew 9:14-17; Luke 5:33-39)

¹⁸ Baukapaiman John Chikaawunuupauzo kakinapauzonaiinao na'iki Phariseenao sanadinpan.‡

* **2:14** zaamaapauzo tax puraatannaa: Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii. † **2:16** Pharisee: Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii. ‡ **2:18** sanadinpan: Uruu zamazidin-karu. Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

Pidannao pishaan Jesus, “Kandii nii wunao sanadinpanu'u, mazan putominapa-kidaniinao aonaa ĩsanadinpan?”

¹⁹ Jesus kian, “Turuu uaitapan dapada-kariwainao kiwan maaroopaka-daun, mazida'o aroapa-kizi iki? Aonaa! Mazida'o na'an pu'u manawun ĩtuma aona'o nii ĩmaaroapkan. ²⁰ Mazan kamoo kaawan nii, uruu mazida'o na'aka-kao ni'i naa ĩ'ai. Na'apaini'o nii pa'an ĩsanadinpan.

²¹ “Aonaa na'ia'oram pidan zimindotan pakamichan zaam pa'ina'o kamicha idin idi, uchikaa-kao dono sariaapa'o nii pa'ina'o kuzuutanuzu powa'a zii manawun. ²² Aonaa pa'ina'o toma-kariwai riwunii paidauzo-kao kaiwapa-kariwai'i naa riwunii kinnaa§ zo'iti. Upaida-kao an uzo'iti, riwunii kataman dono, sariaapa'o nii riwunii tada'okanzu na'iki uwakudinan nii, ukinnaa aona'o ni'i naa ukaiwaa-kao powa'a kapam. Uruu idi pa'ina'o riwunii toma-kao an, pa'ina'o nii ukinnaa toma-kao kapam.”

*Sookapa-karu Kamoon naobanaa
(Matthew 12:1-8; Luke 6:1-5)*

²³ Jesus dobatapan zakapu zo'an Sookapa-karu Kamoon dono. Utominapa-kidaniinao makopaanan pu'u utuma, ĩkaraowaanan paoribai wheat aka ĩnikapaanan naazu. ²⁴ Na'a'o Phariseenao ĩtuma. Sariapa ĩkian Jesus ati, “Putukapa, putominapa-kidaniinao, aonaa ĩzo'atin mani wakakinaorinaa wuru'u

§ 2:22 riwunii kinnaa: wine kinnaa. Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

ĩsha'apatanuz kaikapa'ora'a Sookapa-karu Kamoon dono.”*

²⁵ Jesus dako'atin ĩdyaun, ukian, “Aonaa mooko utukapauzon kaarita ida'a'oraz usaadinpan kanom King David sha'apatauzonii, tawuru'u uzamazin dono'oraz paminauda'unao tuma?

²⁶ David morotan Tominkaru Dapu iti, na'iki unikan bread taa-kariwaiz Tominkaru ati. Faadaa Abiathar kazowautapan dono'o Tominkaru Dapu, wuru'u ĩna'apainapanuz. Wakakinaorinaa kiauon pu'u soo faadaanaou'o nii nika wuru'u breadiz. Mazan David upu'u unikanuz na'iki utaa kapamaz paminauda'unao ati.”

²⁷ Udauna'an powa'a zii ukian ĩ'ati, “Sookapa-karu Kamoon toma-kao pidan ati'o, aonaa pidan toma-kao Sookapa-karu Kamoon ati. ²⁸ Ukau'an Daonaiora Aokazi Iki'o, uruu Sookapa-karu Kamoon Naobanaa pa'an.”

3

Pidan aona'o uka'u kaimanan (Matthew 12:9-14; Luke 6:6-11)

¹ Jesus makon naa powaa iti synagogue iti, na'ia'o pidan aona'o kanom usha'apatan paka'u mawakan idi. ² Na'a'o pidannao Phariseenao bii'i, ĩaipan patukapan Jesus sha'apatan pana'iti'o aimaakan pakakinaorinaa ai. Uruu idi ĩaipan naa patukapan ukakudan nii mani wuru'u pidanaz Sookapa-karu Kamoon dono oo aonaa. ³ Jesus kian wuru ati'i pidanaz aona'oraz

* **2:24** Phariseenao ati, Jesus tominapa-kidaniinao kaudinan wuru'u ĩkaraodanuz wheat aka kida Sookapa-karu Kamoon dono.

uka'u kaimanan, “Puwa'ati da'ati'i pidannao kanaapu ati.”⁴ Udauna'an Jesus pishaan pidannao kaikapa'a: “Na'apa dii kakinaorii aipan washa'apatinan Sookapa-karu Kamoon dono? Wakaminka'uta oo wapataka'uta wairiban? Wakakuda oo wazowii pidan?” Mazan aonaa karikaonan ĩdako'atin uparadan.⁵ Uruu idi Jesus to'oran, uawunuudanaan ĩ'ati. Una'apan pu'u tuukii ukasha'ora-kidan ĩdyaun, ĩkashadamikin pu'u. Uruu dauna'an ukian pidan ati, “Putunuuta puanoba.” Utunuuta'akanuzu, sariapa uka'u saabaina'akan.⁶ Uruu idi'i naa Phariseenao mako'okan naa synagogue iki, ĩmiitiniipan Herod pidanannao tuma, na'iki ĩbaokopatan padi'itinpan ĩaipan pazowian Jesus.

Iriba'o pidannao karishii danoma'a ĩbaokopatinan

⁷ Jesus makon patominapa-kidaniinao tuma Galilee Karishiiz danoma iti, na'iki iriba pidannao da'anpan uruu na'iti. ĩwa'atin Galilee Baara iki, Judea Baara iki,⁸ na'iki Jerusalem iki kida. Na'iki ba'orainao wa'atin kida Idumea Baara iki, waoko itanpu'oraz Jordan Wa'o ai baara iki, na'iki ba'orainao Tyre na'iki Sidon Baara iki kida. Ipai wuru'u pidannao kaawanuz na'ati ĩabatan idi'o Jesus sha'apatan kaiman kida'o aimaakan.⁹ Pidannao iriban idi utukapan, uduyudan patominapa-kidaniinao na'akan kanawa pa'ida'ati, aonaa uaipan pidannao chakatinan pa'ida'ati.¹⁰ Usha'apanum kau'an ukakudan dauna'an iriba karinainao pidannao, na'iki ba'orainao dikintinan ĩaipan papishatan uruu.¹¹ Na'apainim karikaonan pidan kaina'a'o

oia'o doronai u'ida'a tukapan Jesus, sariapa udorauta'akan ukanaapu ati pakadakinan tuma, ukian u'ati, “Pugaru mishi, mishi'o Tominkaru Dani!”

¹² Mazan Jesus kakinaowan oia'o doronainao ma'ozaka'o ida'an. Ukian, “Mana'a pa'i ukowaada'ana'a kanom kaduz wuru'u õgaruz.”

Jesus zaamatan 12 pidannao patominapa-kidaniinao bii iki

(Matthew 10:1-4; Luke 6:12-16)

¹³ Jesus makon naawazi paawa iti, na'iki'i naa udapadan pa'ida'ati pidannao paaiapaniinao. Uruu idi ïmakon u'idi'iti. ¹⁴ Ìbii iki'i naa uzaamatan 12 pidannao. Udakotan ïdyaun apostlenao* nii. Jesus kian pazaamataniinao ati, “Õzaamatan unao mashaapa'o nii õtuma. Õdyuudan nii unao kakuwaapatina'o nii kaimana'o paradakaru dau'u, ¹⁵ na'iki õtaan nii uma'ozaka-kinaa nii uwaata-kinaa nii oia'o doronainao.”

¹⁶ Kaikapa'o ï'uu kida wuru'u 12 uzaamataniinaouz: Simon (Jesus ka'uutaniazu Peter kii), ¹⁷ James na'iki John, Zebedee dainao (Jesus ka'uutan ïdyaun Boanerges kii, “Toroanaru kawanuinao” kia'o wuru'u ïdakota-kaoz), ¹⁸ Andrew, Philip, Bartholomew, Matthew, Thomas, James Alphaeus daniz, Thaddeus, Simon uruu zaamatanpauzoz pidannao di'iti, tiwautauzonaouz pawaatan Romannao, ¹⁹ na'iki Judas Iscariot, kaakapa'oraz Jesus.

* **3:14** apostlenao: dyuuda-kariwai kakuwaapa'anan Tominkaru naobanai-tinan dau'u.

Pidannao kian kaina'a oia'o doronainao zowau-naa Jesus ida'a

(Matthew 12:22-32; Luke 11:14-23; 12:10)

²⁰ Udauna'an Jesus kiwan pasookapauzo-kizi kabaun itii' naa. Na'ii iriba pidannao kasaba'ukinan u'ida'ati koshan; uruu idi Jesus, patominapa-kidaniinao tuma, aona'a naa ãaitapan na'apam panikan pawanyukunuu.

²¹ Uiribannao abatan idi uunamunaa, sariapa ãmakon ãna'ananuzu, “Madoronaita'a naa uruu, padi'itinpan idi tuukii!” pidannao kian idi.

²² Tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u, wa'atiinao Jerusalem iki, kian, “Kaina'a Beelzebul† u'ida'a, oia'o doronainao naobanaaz, uruu taa'oraz pama'ozakan u'ati, uwaata-kinaa nii oia'o doronainao.”

²³ Jesus dapadan pidannao pa'ida'ati, uparadan ã'ati di'itinapa-kinai kuwai ida'an, “Na'apam nii mooko Satan kodita-kidan Satan? ²⁴ Aizii wiizai buutinan an mani na'iki ãmizaataakan pa'atiaaka, aona'o nii ãmashaapan kaiman.

²⁵ Pidannao mashaapainao bouda'apa'o kabaun ida'a buutaakapan an mani na'iki ãmizaataakan pa'atiaaka, aona'o nii ãmashaapan kaiman.

²⁶ Ukau'an Satan tonaazinana mizaataakapan an pa'atiaaka, katokon-tina'o nii unaobanai-tinpan.

²⁷ “Aonaa turuu pidan morotinan na'iki ukoidapan ma'ozaka'o pidan dapu iki, soo udodoo-ka an kiwiin zii, udauna'an turuu usha'apauz kida koidapa-ka. ²⁸ Õkowaadan nii pu'ati turuu pidannao sha'apatanii oii kida'oraz so'ota-ka ã'ai na'iki

† **3:22** Beelzebul: ba'oran kaarita ida'a udakota-ka Beelzebub kii. Uruu Satan.

ipai wuru'u ĩdakomikitinanuz. ²⁹ Mazan na'ia'oram pidan dakoopa'oraz Kaimana'o Doronaa, aona'o nii u'oian so'ota-ka'o u'ai, karikaonanu'o nii u'oian naa.” ³⁰ Jesus kian kaikapa'a, pidannao kian idi, “Kaina'a oia'o doronai u'ida'a.”

Jesus daro na'iki u'inawuzunao
(*Matthew 12:46-50; Luke 8:19-21*)

³¹ Udauna'an Jesus daro na'iki u'inawuzunao kaawan, ĩna'ian paniba ii ĩkadishitapan. ĩdyuudan paparadan u'idi'iti, ĩaipan uwa'atin pa'ida'ati.

³² Iriba'o pidannao sakanatapainauz udazaba an kian u'ati, “Kaina'a pudaro, pu'inawuzunao na'iki pudadakoonao paniba ii, ĩaipan pugaru.”

³³ Jesus dako'atin na'iki upishaan ĩdyaun, “Kanom ōdaro nii? Kanom ō'inawuzunao nii?”

³⁴ Uawunuupan padazaba ainao ati, “Dii ōdaro na'iki ō'inawuzunao. ³⁵ Kanom sha'apata'o Tominkaru aiapanii, uruu ō'inawuzu, ōdadakoo, na'iki ōdaro.”

4

Pidan paopauzo daua'o
(*Matthew 13:1-9; Luke 8:4-8*)

¹ Jesus kakinaopan koshan Galilee Karishiiz danoma ii. Pidannao iriban idi, Jesus paidinan kanawa zo'iti, na'ia'a naa usakanatapan. Kanawa mashaapan munapo zaa karishii danoma ai, na'iki iribainao pidannao ipai ĩkadishitapan karishii danomata kida.

² Jesus tominapatin-kidan pidannao di'itinapakinao kuwai kida ida'an. Ukian ĩ'ati, ³ “Aizii uabata! Kaina'a pidan makon upaowinpa'anan.

⁴ Zakapu baara ia'a naa upararaan naa uudai

kida. Ba'oran uudai kida waotan dunapota karikaonan. Udauna'an kotu'uznao kaawan na'iki ñnika'akan naa kidaz.

⁵ “Ba'oran kida waotan kuba baara iti, kaina'a'o kapam masakauda'u imi'i upaawa an. Uruu idi kadiman uudai kida sodan. ⁶ Mazan udauna'an kamoo wiichan tuukii, sariapa uaradadan pa'ina'o paoribai kida. Kadiman paoribai mawaka'akan, usha'apanum kau'an aonaa ñishataba'u kida morotan munapo imi'i ka'azo iti.

⁷ “Na'iki ba'oran kida waotan kaiwada-karu bii an. Soda padamata ñdyaun, mazan aona'a naa ñkaakan, kaiwada-karu dikiñidan idi ñdyaun kamoo ai.

⁸ “Mazan ba'oran kida waotan kaimana'o imi'i baara iti. Uruu idi uudai kida sodan na'iki ñtuubarun atii ñkaakan: bauda'apa'o kaakan u'aka 30, ba'oran 60, na'iki ba'oran aka 100.”

⁹ Jesus kian, “Pukakinaon an puabata'a naa kak-inaorii!”

Kanom ni'o Jesus kaiwaan di'itinapa-kinai kuwai

(Matthew 13:10-17; Luke 8:9-10)

¹⁰ Pidannao kiwan dauna'an, Jesus wa'akinan 12 patominapa-kidaniinao tuma, na'a'o kapam baokoinao utominapa-kidaniinao. Ñaipan ukowaadan pa'ati masha'apanna'o ida'an wuru'u di'itinapa-kinai kuwai kidaz. ¹¹ Ukian ñ'ati, “Ñkainaabatani ñ'ati wuru'u aona'oraz ukowaadauzo-kao, na'apam Tominkaru naobanaitapa-kao, mazan ba'orainao ati ñkakuwaapan nii soo di'itinapa-kinai kuwai kida ida'an pa'an. ¹² Ukau'an,

Ītukapan nii kanom ōsha'apatanii,
mazan aona'o nii ĩaitapanuz.

Īabatan nii ōparadan kida,
mazan aona'o nii ĩtaapanuzu.

Īaitapan an maniz, ĩtanawatin mani Tominkaru
di'iti,
na'iki uso'otan mani ĩ'oian kida ĩ'ai.' ”*

*Jesus kainaabatan wuru'u di'itinapa-kinai
kuwai*

(Matthew 13:18-23; Luke 8:11-15)

¹³ Udauna'an Jesus kian patominapa-
kidaniinao ati, “Aonaan an uaitapan wuru'u
di'ora'a di'itinapa-kinai kuwai, na'apam nii
mooko uaitapan ba'oran di'itinapa-kinai kuwai
kida? ¹⁴ Paopauzo paowan kaimana'o kuwai
Tominkaru di'iki'o. ¹⁵ Pabi'i kida pidan na'apa
wuru kawanu'u uudai kida waota'oraz dunapota;
ĭabatan pu'a'a naa Kaimana'o Kuwai, Satan
kaawa'akan ĩ'ida'ati, ipai ukazata'akan ĩ'ai
wuru'u kaimana'oraz kuwai paowa-kariwaiz
ĩ'ida'a.

¹⁶ “Baokoinao pidannao, ĩnao uudai kida
kawanu'o, waota'oraz imi'i di'iti, kuba baara
paawa ana'oraz. Īabatan dono Kaimana'o
Kuwai, konaukii ĩzaamatanuzu, ¹⁷ mazan aonaa
ĩtaapan wuru'u kakinaorii kotua'iki pa'ida'a kida.
Masakauda'u karikaonan ĩtaapanuzu. Na'apainim
ĭsha'apata'azoo-kao an oo ĩpataka'uta'azoo-kao an
Kaimana'o Kuwai dikin ii, sariapa ĩtanawatinan
powaa iti pamishidan ai wuru'u kaimana'oraz
kuwai.

* **4:12** Isaiah 6:9-10

18 “Baokoinao pidannao, ñnao uudai kida kawanu'o, waota'oraz kaiwada-karu kida sakodata. Ñnao, ñabata wuru'u kuwaiz, ¹⁹ mazan ñdi'itinpan aimaakan aiapa-kao dau'u, na'iki kasha'apauzi-karu dau'u, na'iki ñaipaa-bi'ian ipai pabi'inaaka sodi kida'o aimaakan. Uruu idi ñmanyukunuutan naa wuru'u kuwaiz. Na'iki aona'a naa ñsha'apainpan kaiman kuwai kawana'ati.

²⁰ “Mazan baokoinao pidannao, ñnao uudai kida kawanu'o waota'oraz kaimana'o imi'i baara iti. ñabata wuru'u kuwaiz na'iki ñmishida, tuukii ñtaan panyukunuu atiz. Ñkaakan bauda'apa'o aka 30, ba'oran 60, na'iki ba'oran 100 manawun.”

Lampa, boon waranu a'o
(Luke 8:16-18)

²¹ Udauna'an Jesus kian ñ'ati, “Pidan suuan an lamp kabaun nazo ii, na'iam umuuda-kao, boon waranu'u oo bed waranu ii? Aonaa doko'o mani umuuda-kao, aimaakan paawa'a? ²² Kanom dizinpa'o utaapa-kao, na'aka-kao nii Kanada'o ida'ati. Na'iki kanom taratapa-kariwai, da'ata-kao niiz. ²³ Pukakinaon an puabata'a naa kaki-naorii!”

²⁴ “Punyukunuupa pakawan puabatani; puna'apan an, uruu kawana'ati'o nii puaitapan. Na'iki powa'a'o nii zii manawun puaitapan taa-kao. ²⁵ Pidan zaamata'o òkakinaori, powa'a'o nii zii uaitapan taa-kao. Mazan pidan aona'oraz uabatan òkakinaori, aona'o nii na'apainim uaitapan taa-kao.”

Jesus kowaadan kuwai
uudai sodan daua'o

²⁶ Jesus kakinaopan koshan, ukian, “Tominkaru Naobanai-tinan kaikapa'ora'a. Wuru kawanu'u pidan paowanuz uudai pazakapun ii. ²⁷ Udauna'an uda'awun aiwaka'an, wakanadan pu'u upokodapan, mazan uudai sodan naa. Aonaa uaitapan na'apam dii usodan. ²⁸ Paaipan ati'o imi'i soda-kidan uudai, atii ukaakan. Kiwiin shomada sodi'o nii zii ukadunaa koditan atii uduypain, udauna'an ukaakan. ²⁹ U'aka dyuuan dono'o naa, pidan dukutan naazu pasooparan idi, ukamoon kaawan idi'i naa.”

*Kuwai mustard uuda daua'o
(Matthew 13:31-32, 34; Luke 13:18-19)*

³⁰ “Kanom kawanu'o dii wuru'u Tominkaru Naobanai-tinanuz?” Jesus kian. “Kanom kaduz di'itinapa-kinai kuwai mani turuu wakaiwaan wakowaada-kinaa niizu? ³¹ Kaikapa'o wuru'u: Pidan paowan papaoriba mustard uuda imi'i di'iti, uruu duusodi'o ipai ba'oran paoribai kida uuda ai. ³² Usodan dono'o naa powa'a zii utu-ubarun ipai paoribai paowa-kariwaiz zakapu ia'o ai, na'iki ukawaodainan iriba. Uruu idi iriba kotu'uz toman pashimaka kida na'apain ïdikindinan uwaranu'u.”

³³ Jesus tominapa-kidan pidannao soo di'itinapa-kinai kuwai kida ida'an, wuru kida kawanu'u. Utominapa-kidan ïdyaun masakauda'u ïaitapan kawana'ati. ³⁴ Aonaa na'apainim umakaiwaakan di'itinapa-kinai kuwai pakakinaowapa-kinaa nii, mazan paba'oranin dono patominapa-kidaniinao tuma, na'apaini'o nii zii ukowaadan ï'ati

masha'apanna'o parada-karu ida'an wuru'u kuwai kidaz.

*Jesus mashaadan ma'ozaka'o awaru
(Matthew 8:23-27; Luke 8:22-25)*

³⁵ Na'apain uruu wachuupunin, Jesus kian patominapa-kidaniinao ati, “Wamako'o naa karishii baza iti.” ³⁶ Uruu ĩwa'aka'akan naa pidannao, ĩpaidinan naa kanawa zo'iti, uruu ĩmakon naa. Kaina'a kapam ba'orainao kanawa zo'an kida makon ĩtuma. ³⁷ Masha'apakiaka ma'ozaka'o awaru kaawan na'iki sariapa udaru'o wunu paran kida daawadaan kanawa, maonapa kida unaraadanuzu. Atii wunu paidina'aka kanawa zo'iti. ³⁸ Jesus, uda'awun pa'an, kaimanaiman ukawiizi-baaratan pazowau kanawa tokon itinapu. Sariapa utominapa-kidaniinao pokowauanuzu, na'iki ĩkian u'ati, “Tiichaa. Aonaa mooko pudopii-kidan waunao? Taa'azo'o naa wanaraan.”

³⁹ Sariapa Jesus pokoda'akan na'iki ukian awaru na'iki wunu paran ati, “Pumashaadin!” Sariapa awaru mashaadina'akan na'iki wunu paran sooka'akan naa kapam. ⁴⁰ Udauna'an sariapa Jesus kian patominapa-kidaniinao ati, “Kanom nii dii utarian? Aonaa zii mooko umishidan?” ⁴¹ Mazan tuukii ĩtarian manawun, na'iki sariapa ĩkian pa'atiaaka kida, “Kandii kaduz dii pidan uruu? Atii awaru na'iki wunu paran izo'ati zii uparadan.”

5

*Jesus kodita-kidan oia'o doronainao pidan di'iki
(Matthew 8:28-34; Luke 8:26-39)*

¹ Jesus na'iki utominapa-kidaniinao kaawan baza ia'o karishii danoma iti, Gerasa Baara itina-pu. ² Jesus maratinan pu'u kanawa zo'iki, pidan ikodapan uruu, kodita'aka'o baaranai iki, ka'unaru kida di'iki.* ³ Wuru'u pidanaz oia'o doronainao zaamatapanii. Una'auzon umashaapan baaranai an. Aona'a naa kanom ka'iitan padodotan uruu powa'a. ⁴ Iriba'a naa pidannao tiwaan pawatudan uanoba na'iki utaba'u, mazan ipai ubidita'akan chain, wuru'u pawatudapakinao kidaz. Uma'ozakan idi manawun aona'a naa turuu uzaamata-ka. ⁵ Una'iakapan baaranai ii aka na'iki midukuo ii aka, wakanadan pu'u na'iki aiwaka'an ukadakoinpan na'iki ipai utaza-ubi'ian pamada kuba idi.

⁶ Munapo zii utukapan Jesus, sariapa udiman u'ida'ati na'iki ukodoru'ukan ukanaapu ati, ⁷ na'iki ukadakon diiwa'o ida'an, "Jesus, Tominkaru Umanawunu'o Dani! Kanom dii puaipan õ'ai? Tominkaru uu ida'an, õpishaan pugaru aonaa shoman pupataka'uta'ana'a õgaru," ukian. ⁸ Wuru'u uparadanuz kaikapa'a, Jesus dyuudan idi'o oia'o doronainao so'otinan u'ai.

⁹ Jesus pishaanuzu, "Na'apam pu'uu?"

Pidan kian, "Õ'uu Iribainao, iriba'o wuru'u waunaouz!" ¹⁰ Tuukii upishaan Jesus aonaa kizi udyuudan oia'o doronainao na'ia'o amazada ai.

¹¹ Na'ia'o iriba'o kooshinao kasaba'ukinpan naawazi za'an, ĩaroapatinan. ¹² Uruu idi oia'o doronainao pishaan Jesus tuukii, "Turuu shoman pudyuudan wamorotan kooshinao di'iti."

* **5:2** Uruu dono pidan baaranaa, aonaa imi'i ida'a'a mani. Kuba uun ii kida'o pa'an.

13 “Turuu!” Jesus kian. Uru'u naa ïkodita'akan pidan di'iki, ïmorota'akan naa kooshinao di'iti. Iriba'o wuru'u kooshinaouz ikoda mani 2000 ïdyaun. Na'iki'o ïdima'akan atii tawudapu an, atii ïwaotan karishii baoko iti. Uruu idi ipai ïnaraan.

14 Uru'u naa kooshinao taapikinao dima'akan naa, ïkakuwaapa'ana'akan naa donoi ia'o pidannao ati, na'iki baokoinao ati kawiiizi-tinpainaouz donoi dawun ii kida. Sariapa pidannao makon na'iti ïtukapa ipai wuru'u sha'apa'oraz na'ii. 15 ïkaawan Jesus ida'ati, ïtukapa wuru'u pidanaz iriba'oraz da'i oia'o doronainao u'ida'a. Na'a usakanatapan kakamichantimpa'a naa, aita'pina'a naa kapam. Tuukii ïtarian. 16 Pidannao tukapainaouz kanom sha'apan, ïkakuwaapan naa ba'oran pidannao ati wuru dau'ana'a oia'o doronainao zaamatapauzoniaz da'i pidan, na'iki kooshinao dau'u. 17 Uruu idi tuukia'o ida'an ïpishaan Jesus, ïaipan umakon pawiiizi iki.

18 Jesus paidina'azon pu'a'a naa kanawa zo'iti, pidan so'ota-kariwaiz oia'o doronainao u'idi'iki, kian Jesus ati tuukia'o ida'an, “Õmako kizi putuma!”

19 Aonaa Jesus taapadan umakon patuma. Mazan ukian u'ati, “Pukiwa'a naa puribannao di'iti, pukowaada'an kizi kanom Naobanai sha'apata pu'ati, ukaimanan idi ukaminka'utan pugaru.”

20 Uruu idi pidan kiwa'akan naa, na'iki ukakuwaapaanan 10 wiizainao Decapolis Baara an kidainao pidannao ati. Ipai ukowaadan pidannao ati Jesus sha'apatanii kida pa'ati. Na'iki ipai abatainao ukuwaa, tuukii ïdi'itinpan udau'u.

Jesus kakudan zun sodi na'iki maskonnao izaipaiba

(Matthew 9:18-26; Luke 8:40-56)

²¹ Jesus kiwan patominapa-kidaniinao tuma powaa iti karishii baza iti kanawa ida'an. Na'ii iriba pidannao kasaba'ukinan udazaba an awauta. ²² Udauna'an pidan Jairus kia'o u'uu kaawan Jesus ida'ati, uruu kazowautapauzo synagogue pawizi ii. Utukapan Jesus, sariapa ukodoru'ukan, udawukan Jesus kanaapu iti ukidiba ida'a. ²³ Na'iki tuukia'o ida'an manawun upishaanuzu uaipan pakaminka'uta-kao. Ukian Jesus ati, “Ōdani sodi zun maonapa'a naa omawakan. Turuu pumakon na'iti pupishata kizi puka'u idi oroo, okakuda kizi na'iki oziwu kizi powaa iti.”

²⁴ Udauna'an Jesus makon naa utuma. Iriba pidannao makon kapam ituma, atii chakata imashaapan udazaba an kida.

²⁵ Na'a'o zun izaipaiba pidannao bii'i. 12 wunu obaiatinan. ²⁶ Omakoni'i naa kiwiin bakadun kida daakataanao di'iti, na'iki ipai'i naa otaan papuraatan i'ati. Oaipan pakakudan padamata, mazan kii'an oizain tuukiidinan naa powa'a zii manawun. ²⁷ Oabatauzon idi Jesus sha'apatan umanawunu'o aimaakan, omakon naa pidannao bii an Jesus dawu'ati. ²⁸ Okian pa'ida'a, “Ōpishatan an ukamichan karikaonan, kaimana'o nii ōkakudan.”

²⁹ Opishata'akan naa uchaakitan za'aba'i, sariapa oizaipan shabata'akan; na'iki kaiman oabatina'akan paka'azo ii, pasaabaa-kao idi pabaiatinan ai. ³⁰ Sariapa Jesus

aitapan pama'ozakan sha'apatan aimaakan umanawunu'o. Utanawatina'akan powaa iti iriba'o pidannao zikonu'u, upishaan ĩdyaun, “Kanom pishata'oraz ōkamichan?”

³¹ Utominapa-kidaniinao dako'atin uruu, “Puaitapanii iriba pidannao pudazaba an kasaba'ukinpan. Kanom nii mooko pupishaan kanom pishata'oraz pugaru?”

³² Mazan upu'u Jesus awunuudanaan utukapa'azon kanom pishata'oraz paugaru.

³³ Wuru'u zunaz oaitapanii kanom sha'apan pa'ati, sariapa owa'atin panaka-nakaan na'iki patarian bii'i Jesus ida'ati. Okodoru'ukan maonapa ukanaapu'u, na'iki okowaadan Jesus ati ipai kanom sha'apan pa'ati. ³⁴ Jesus kian o'ati, “Pumishidan idi'o pukakudan. Pumako'o naa, punyukunuu kaimanan tuma, pukakuda-kaoa'a naa shaa pubaiatinan ai.”

³⁵ Jesus kadakotinan pu'u zii, pidannao kaawan Jairus dapu iki kuwaita'anainao u'ida'ati. Sariapa ĩkian, “Marina'a naa Tiichaa, mawaka'aka'a naa pudani!”

³⁶ Mazan Jesus aonaa utauan panyukunuu ati na'apa'oram ĩparadan, na'iki sariapa ukian Jairus ati, “Mana'a putaria'a naa, mazan pumishida pa'an.” ³⁷ Udauna'an aonaa utaapadan ipai pidannao makon patuma, soo una'aka Peter, James na'iki John James inawuzuz patuma karikaonan.

³⁸ ĩkaawan Jairus dapu iti, na'ii Jesus tukapan iriba pidannao kasaba'ukinpan na'iki ĩzaadinan diiwa'o ida'an. ³⁹ Jesus morotan kabaun nazo iti na'iki sariapa ukian pidannao ati, “Kandii

nii mooko uzaadinan kaikapa'a? Mana'a ukasha'ora'ana'a! Aonaa koraidaonaa mawakan mani wuru'u. Soo oda'awupan karikaonan.”

⁴⁰ Mazan ĩshaazootinan udau'u, pamamishidakan idi uparadan. Sariapa udyuudan ĩkoditan kabaun nazo iki; una'akan soo koraidaonaa daronao na'iki paminauda'unao, umorota-kidan ĩdyaun koraidaonaa washatinpan di'iti.

⁴¹ Jesus zaamatanuzo paka'u kadu iki na'iki ukian o'ati, “Talitha koum.” Kaikapa'o wuru'u parada-karuz: “Zuna sodi, ōkian, pukadishita,” kia'o wuru'u. ⁴² Sariapa okadishita'akan na'iki ochi'ika'akan naa. (12 owunun wuru'u zun sodiz.) Okakudan idi, tuukii ĩdi'itinpan. ⁴³ Mazan Jesus kian ĩ'ati, “Mana'a pa'i ukowaada'ana'a udau'an.” Na'iki ukian kapam ĩ'ati, “Utaa'a naa owanyukunuu nii.”

6

Aonaa Jesus aiapa-kao Nazareth ii (Matthew 13:53-58; Luke 4:16-30)

¹ Udauna'an Jesus makon padyaupai-kizi wiizai iti patominapa-kidaniinao tuma. ² Sookapakarū Kamoon dono utominapa-kidan pidannao synagogue ii. Iriba pidannao na'iainao abatan ukuwaa, tuukia'o ida'an manawun ĩdi'itinpan. “Na'iki dii uaitapan ipai wuru'u?” ĩkian. “Kanom taanii u'ati uaitapa-kināa nii? Na'apa dii usha'apatan umanawun kida'o aimaakan, aona'o watukapauzon? ³ Aonaa carpenter mani uruu, Mary daniz? Aonaa James, Joseph, Judas na'iki Simon inawuzu mani wuru'u uruuz? Aonaa mooko udadakoonao mashaapan da'a'a?”

Aonaa ãmishidan, na'iki aonaa ãnyukunuu-atin wuru'u usha'apaapanii kidaz. ⁴ Jesus kian ã'ati, “Tominkaru prophetinnao naubaa-kaao ba'oran wiizai ii kida, mazan pawizi'i, aonaa uiribanna na'iki ba'oran pidanna naubaan uruu!” ⁵ Uruu idi aonaa Jesus sha'apatan umanawun kida'o aimaakan na'ii, soo masakauda'u karikaonan, upishatan karinainao paka'u idi na'apain ukakuda ãdyaun. ⁶ Tuukii manawun udi'itinpan ãdau'u ãmamishidakan idi paugaru.

Jesus dyuudan

12 patominapa-kidaniinao

(Matthew 10:5-15; Luke 9:1-6)

Udauna'an Jesus makon naa ipai wiizai kida kawana'ati; na'ii ukakinaopan ipai pidanna. ⁷ Udapadan 12 patominapa-kidaniinao baokopa pa'ida'ati. Udauna'an udyuudan naa ãmakon dya'utam kida. Utaan ma'ozaka-karu ã'ati, ãkodita-kida-kinaa nii oia'o doronai kida.

⁸ Udauna'an ukian ã'ati, “Mana'a pa'i una'aka'ana'a aimaakan kida utuma umakon an, soo uwadookori pa'an. Aonaa una'aka'ana'a wanyukunui, oo usaakon, oo upuraatan kida. ⁹ Pukaiwada pudazkidi. Aonaa puna'aka'a naa ba'oran pushooton.” ¹⁰ Jesus kian ã'ati kapam, “Na'iam udapaapa-kaao kaiman, na'ii usookadin uruu kabaun di'ii atii udobata'azon kawana'ati ba'oran wiizai iti. ¹¹ Ukaawan an na'ia'oram wiizai di'iti, ãmadapaapakan an unao kaiman oo ãmaabata'azookan an ukuwaa, udobata na'iki uparauda'aka imi'i ukidiba iki kida, ãaitapa kizi papataka'uta-kaao nii.” ¹² Uruu idi ãmako'okan

kida'a naa ïkakinaopaanan pidannao ïtanawatin kizi'i naa pa'oian kida ai.

¹³ ïkodita-kidan iriba oia'o doronainao kida pidannao ai, na'apain iriba ïramaudan pidannao olive oil* idi na'iki ïkakudan ïdyaun.

*John Chikaawunuupauzo
mawakan daua'o*

(Matthew 14:1-12; Luke 9:7-9)

¹⁴ King Herod abatan Jesus kaunamanaan ipai amazada kawana'ati. Pabi'i kida pidannao kian, “John Chikaawunuupauzo kakuda'oraz powaa iti! Uruu idi'o wuru'u kaina'a uma'ozakan usha'apata-kinaa nii umanawun kida'o aimaakan.” ¹⁵ Ba'orainao kian, “Uruu Elijah!” Ba'oran kian, “Uruu prophet, kotua'o Tominkaru prophetin kawanu'o.” ¹⁶ Herod abatan idizu, ukian, “Uruu John Chikaawunuupauzo! Õdukuta-kidani'i naa sha'atii ukanau, mazan kaina'a ukakudan powaa iti.”

¹⁷ Kaikapa'o da'i wuru'u John zowiauzo-kaoz. Herod dyuudan John zaamata-ka, udodota-ka na'apain utaraa-ka. Herod sha'apatan wuru'u kaikapa'a Herodias aipan ati'o, uzaamataniaz paudaiaro nii, pa'inawuzu Philip daiaroz. ¹⁸ John Chikaawunuupauzo aonaa umashaadan pakadakotinan Herod ati kaikapa'a: “Aonaa Tominkaru kashaapan pidan zaamatan pa'inawuzu daiaro!” ¹⁹ Uruu idi'i naa Herodias to'ora-kizaitapan John, oaipan pazowii-kidanuzu. Mazan Herod kazannaatapa uruu. ²⁰ Herod

* **6:13** olive oil: oil toma-kariwai olive aka di'iki. Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

tarian John ai, uaitapan idi kaimana'o na'iki umanawunu'o pidan uruu. Una'apan idi utaapan uruu kaiman. Unaudapa paabatapan John paradan pa'ati, panyukunuu kasharutinpan pu'u padamata tuukii, ipai John paradan kawana'ati pa'ati.

²¹ Herod shakatan kamoo kaawan dono'o naa, Herodias kian, “Aizii turua'o nii ōkaunaatinan John ati.” Na'apain, Herod dapadan ipai umanawun-tinpainao pidannao, soldyaa zowaunaanao kida na'iki kazowautapainao pairibannao Galilee Baara ii. ²² Herodias dani mawuusa morotan na'iki okonaupan naa. Tuukii Herod na'iki upidanannao konaukii-kidanuzo. Uruu idi'i naa King Herod kian o'ati, “Na'ia'oram aimaakan puaipan, ōtaan nii pu'ati. Pupishaa ō'ai! ²³ Mishi'o ōparadan, ōtaan nii pu'ati kanom puaiapanii, turuu ōtaan pu'ati pazikon an ōsha'apauz.”

²⁴ Na'iki'o mawuusaba koditan opishaa'anan padaro kaikapa'a: “Kanom turuu ōpishaan u'ai?” Odaro kian, “John Chikaawunuupauzo zowau, pukii.” ²⁵ Kadimana'o ida'an okiwa'akan king di'iti. Okian, “Ōaiapa putaan ō'ati aizii da'a'a John zowau paraapi nazo'o.” ²⁶ Uruu idi tuukii king kasha'oran, mazan aona'a naa turuu upana'adan paparadan: ipai pidannao abatan wuru'u up-ishaanuz oroo. ²⁷ Sariapa udyuuda'akan soldyaa na'anan John zowau taraa-kizai iki. Soldyaa mako'okan udukuta'akan naa John kanau. ²⁸ Udauna'an ukaawa-kidan naa paraapi ida'anaz utaan naa zun atiz. Udauna'an zun taan naazu padaro ati.

²⁹ John tominapa-kidaniinao abatan idi'i naa

uzowii-kaos, ñnankan naa John nanaa, ñdidan naa kapamazuu.

Jesus paan 5000 pidannao

(Matthew 14:13-21; Luke 9:10-17; John 6:1-14)

³⁰ Jesus dyuudaniinao kaawan u'ida'ati powaa ati, na'apain ipai ñkowaadan pakakinaopan dau'u pidannao, na'iki kanom pasha'apata. ³¹ Iriba pidannao kaawa-kaawan Jesus ida'ati, baokoinao kiwa-kiwan pu'u kapam, aonaa kowas na'apam naa ñarooapan. Uruu idi Jesus kian ñ'ati, "Wamako amazada iti pidannao ai, usookapa kizi masakauda'u na'ii." ³² Uruu ñmako'okan naa baza iti kanawa ida'an pidan aonaa-kizi itinapu. ³³ Upu'u iriba pidannao tukapan ñmakon, na'apain ñaitapa ñdyaun. Uruu idi ipai pidannao makon kadi-manana'o ida'an wiizai kida iki unaawa an. ñkaawan kiwiin Jesus makopa-kizi iti.

³⁴ Jesus maaratinan kanawa di'iki, utukapa iriba pidannao, tuukii ukasha'oran ñdau'an, utukapan idi kaznizonao kawan ñdyaun, aona'oraz ñkataapikin. Uruu idi dobata ukakinaotan ñdyaun. ³⁵ Wachuupun idi'i naa, utominapa-kidaniinao kian u'ati, "Wachuupu'unan naa wuru'u, na'iki da'a'orazu amazada'a'o karikaonan wuru'u waunaouz. ³⁶ Pudyuuda'a naa shoman wuru'u pidannaouz, maonapa'o zakapu oo wiizai kida di'iti ñtorii'an kizi pawanyukunuu nii."

³⁷ "Unao mishi'oraiman taa ñwanyukunuu nii." Jesus kian.

Ñpishaan uruu, "Puaiapa sha'a watoriankan ñwanyukunuu nii 8 kauzu kaudin-karu winipinaa

ida'an?"†

³⁸ Uruu idi Jesus pishaan ĩdyaun, “Na'apauda'um bread kaina'a u'ida'a? Utukapanaka.”

Īawunuutankan dauna'an, ĩkian u'ati, “Kaina'a baka'iauda'u breadnao na'iki dya'utam kopaunao sodi kida.”

³⁹ Udauna'an Jesus dyuudan patominapa-kidaniinao sakanata-kidan pidannao, katoontinapa kida ko'ori'o pinidi paawa an.

⁴⁰ Uruu idi pidannao sakanatan katoontinapa kida, bauda'apa'o ida'a 100, ba'oran ida'a 50.

⁴¹ Jesus zaamatan wuru'u baka'iauda'u'oraz breadnao na'iki dya'utama'oraz kopaunao, uawunuupan aokazi iti patoriinpan tuma, “Kaimana'o pugaru Tominkaru, putaan idi wawanyukunuu nii.” Udushowan naa wuru'u bread kidaz, udyuudan naa patominapa-kidaniinao taanuzu ipai pidan kawana'ati. Na'apa kapam ubuutan wuru'u kopau kidaz ipai ĩkawana'ati. ⁴² Ipai pidannao aroopan abaapa kida. ⁴³ Udauna'an Jesus tominapa-kidaniinao zawadan 12 dazowan kida wanyukunui wa'akun. ⁴⁴ Daonaioranao paa-kariwaiz na'apain, uikoda mani 5000 ĩdyaun.

Jesus chi'ikan wunu paawa an

(Matthew 14:22-33; John 6:15-21)

⁴⁵ Sariapa uruu dauna'an aka Jesus dyuudan patominapa-kidaniinao kiwiitan pa'ua'ati baza itinapu kanawa ida'an Bethsaida iti. Uruu una'an zii, udyuuda'azon idi pidannao kiwan padapu

† **6:37** 8 kauzu kaudin-karu winipinaa: Greek paradan ida'an 200 denarius ati'o.

iti kida. ⁴⁶ Pidannao kiwan dauna'an, umakon naawazi paawa iti. Na'ia'a naa utoriinpan. ⁴⁷ Kamoo tipitanin, karishii zikon ia'a naa kanawa, Jesus na'ian zii pa'an unaawa ii paba'orantin. ⁴⁸ Utukapa aonaa patominapa-kidaniinao ka'iitan papooratan kanawa kadiman, awaru pootan idi ĩdyaun pakanaapu iki.

Aizii wakankanaanin ukaawan ĩ'ida'ati, chi'ikapa wunu paawa an. Uwazoo-wazooan pu'u ĩdyaun, ⁴⁹ ĩtukapa uchi'ikapan wunu paawa an. "Ma'achai!" ĩkian patarian bii'i.

⁵⁰ Ipai ĩtarian tuukii ĩtukapan idi uruu. Sariapa Jesus paradan, ukian ĩ'ati, "Mana'a utaria'ana'a. Ōgaru wuru'u!" ⁵¹ Udauna'an upaidina'akan naa ĩtuma kanawa zo'iti. Sariapa awaru mashaada'akan, tuukii manawun ĩdi'itinpan udau'u. ⁵² Usha'apanum kau'an aonaa zii ĩaitapan manawun kanom sha'apa'o 5000 pidannao paa-kao dono'oraz, dadara ĩzaamatan aimaakan panyukunuu iti.

*Jesus kakudan karinainao
Gennesaret ii
(Matthew 14:34-36)*

⁵³ ĩtaraukan karishii wakadapu itinapu Gennesaret Baara iti. Na'ii ĩko'idan pakanawan karishii danoma'a. ⁵⁴ ĩmaaratinan kanawa di'iki, sariapa pidannao aitapa'akan Jesus. ⁵⁵ Uruu idi ipai pidannao makoodanaan wiizai kawana'ati kida, ĩna'akan karinainao pawiiizi baara ida'an kida paabata-kizi iti na'iam Jesus kaawan.

⁵⁶ Jesus makon an na'itim karikaonan, wiizai, donoi, oo zakapu kida iti, pidannao na'akan

nii karinainao u'ida'ati, na'apain ĩpishaan uruu tuukia'o ida'an ĩaipan upishata-kidan pakamichan danoma karikaonan karinainao ati. Ipai pishatainao ukamichan kakudan powaa iti.

7

Pidan tomanii kakinaorii kida (Matthew 15:1-9)

¹ Phariseenao na'iki tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u, Jerusalem iki'o ĩwa'atin, kaawan Jesus ida'ati. ² ĩtukapa pabi'i kida Jesus tominapa-kidaniinao, aonaa ĩchikaan paka'u paaroopan ua'ii pakakinaorinaa kawana'ati. ³ (Phariseenao na'iki ipai ba'orainao Jewnao taapa zii pakawan kakinaorii kotua'oraz ĩdokoza-daunnao taapan, aonaa ĩaroopan machikaaka-daun paka'u kakinaorii kawana'ati. ⁴ ĩtorian dono aimaakan, aona'o nii ĩnikan sariaapazu, mazan kiwiin ĩchikaan niizu. Na'apain iriba ĩtaapan ba'oran kakinaorii kida, wuru kawanu'u ĩchikaakapauzon kaduzuz pakoopon kida, ka'uz kin kida, boon kida, aroapa-kizai baara kida kapam.) ⁵ Uruu idi Phariseenao na'iki tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u pishaan Jesus, “Kanom ni'o aonaa putominapa-kidaniinao taapan kakinaorii wadokoza-daunnao di'iki'oraz, mazan ĩaroopan aonaa ĩchikaan paka'u wakakinaorinaa kawana'ati.”

⁶ Jesus dako'atin ĩdyaun, “Mishi'o tawuru'u Isaiah paradan kiauonuz unao dau'an kotua'a naa! Mishi'o wuru'u, unao taapinpainao kaimanainao nii kaikini'i, na'apa usaadinpan kawan: 'Di'oraz pidanna, ĩtaapan õgaru umanawunu'o nii

paparadan ida'an karikaonan,
mazan munapo'o ãtaapan panyukunuu õ'ai.

⁷ Aonaa mishi'o mani ãmanawuntapan õgaru,
mazan ãtaapan pidan tomanii kakinaorii
karikaonan,

aonaa õkakinaori kida mani!*

⁸ Unao, aonaa uaipan Tominkaru kakinaori,
mazan umishidan pidan tomanii kakinaorii
karikaonan.”

⁹ Jesus kian ã'ati powa'a zii, “Uaitapa mishi
udi'itimpan aonaa uaipan Tominkaru kakinaori,
mazan uaipan utaapan umishidauzonii kaduz
kakinaorii pa'an. ¹⁰ Moses kakinaori kian,

‘Pumarainapa pudaru na'iki pudaro,’ na'iki
‘kanom dakoopa'o padaru oo padaro zowii-karu
nii.’ ¹¹ Mazan unao kakinaopan, turuu pidan

kian padaru oo padaro ati kaikapa'a: ‘Kanom
õtaa'azooni'i naa pu'ati padamata, aona'o nii
õtaan pu'atizu, usha'apanum kau'an õtaani'i naazu

“Corban” nii (taa-kariwai Tominkaru ati, kia'o
wuru'u).’ ¹² Na'apa'o ida'an aonaa utaapadan
ukaminka'utan padaru oo padaro. ¹³ Unao, aonaa

uizo'atin Tominkaru kakinaori, soo utaapa'azon
pakawan wuru'u pidan tomaniaz kida kakinaorii.
Na'apain iriba kaina'a ba'oran kida na'apa'o
usha'apaapan.”

Kanom toma'o pidan oian

(Matthew 15:10-20)

¹⁴ Udauna'an	Jesus	dapadan
kasaba'ukinpainaouz	pidannao	pa'ida'ati,
baukapa'a naa ukian	ã'ati,	“Uabatapa

* **7:7** Isaiah 29:13

kaimanaiman, uaitapa kizi na'apam ōkian.
¹⁵ Kanom pidan nikanii, aonaa u'oiidan pidan.
 Mazan, kanom kodita'o pidan nyukunuu iki,
 uruu pa'an oiida'oraz pidan. ¹⁶ [Pukakinaon an
 puabata'a naa kakinaorii!]"†

¹⁷ Jesus mako'okan naa uwa'aka'akan naa
 pidannao kasaba'ukinpainaouz, umorotan
 kabaun nazo iti. Utominapa-kidaniinao pishaan
 naa uruu na'ii, ãaipan ukowaadan wuru'u
 di'itinapa-kinai kidaz kuwai masha'apanna'o
 ida'an. ¹⁸ Jesus kian i'ati, "Aonaa zii mooko
 uaitapan kapam? Kanom pidan nikanii, aonaa
 u'oiidan uruu. ¹⁹ Usha'apanum kau'an, aonaa
 umorotan unyukunuu iti, soo utoba nazo iti
 karikaonan. Udauna'an ukodita'akan ni'i naa
 u'idi'iki." (Kaikapa'o kadakotin-karu ida'ana'o,
 Jesus kowaadan ipai sha'apa'oram wanyukunui
 turuu unika-kao.)

²⁰ Powa'a zii ukian, "Kanom kodita'o
 pidan di'iki, wuru'u oiida'oraz pidan pa'an.
²¹ Usha'apanum kau'an kanom kodita'o
 pidan nyukunuu iki, uruu wuru'u oiida'oraz
 pidan di'itinpan, usha'apata-kinaa nii oii
 kida'oraz aimakaan kaikapa'oraz kida'a: pidan
 kaminshu'uinpan, pidan koidimikin, pidan
 zowian ba'oran pidan, ²² pidan ba'orantapan,
 pidan misha'oraran, na'iki pabi'inaaka
 kida'o oia'o sha'apata-kao; wuru kawanu'u
 umariidinauzon, aonaa ukiba'azoo-kidan
 pasha'apaapan oii kida'o aimakaan, ukishauzi-
 shorin, udakoomikin, unaudapa pa'atadinpan,

† **7:16** Kiwiini'o saada-kariwai ida'a, aonaa di'oraz saadinpanu'u.

na'iki ãmashaapan maaitapinaka-daun karikaonan.
²³ Ipai wuru'u oii kida'oraz sha'apata-kaao, pidan nyukunuu iki'o ukoditan na'iki uruu kida oiida'o pidan.”

Gentileaba mishida'o
(Matthew 15:21-28)

²⁴ Udauna'an Jesus makon munapo'o amazada di'iti, maonapa'oraz donoi Tyre Baara antanapu. Umorotan kabaun nazo iti, aonaa uaipan pidanao aitapan pana'an, mazan aonaa turuu udizinan. ²⁵ Zuna, kaina'a'o oia'o doronai odani sodi zun ida'a, abata Jesus kaina'an na'apain okaawan Jesus ida'ati, odazabadinan oawun imi'i baara iti. ²⁶ Wuru'u zunaz, Gentile† oroo, os-hakatan Phoenicia Baara ii Syria ia'oraz. Tuukia'o ida'an opishaan Jesus, oaipan ukodita-kidan oia'o doronai paudani sodi zun ai.

²⁷ Mazan Jesus dako'atin oroo, “Wapaa zii ki-wiin koraiziannao. Aonaa turuu koraiziannao wanyukunuu taa-kaao arimarakanao ati.”

²⁸ Okian, “Mishi'o, Naobanai, upu'u arimarakanao nikan koraiziannao wanyukunuu unuba miisa§ waranu'u.”

²⁹ Ukau'an Jesus kian o'ati, “Pudako'atin idi õparadan na'apa, pukiwa'a naa pudapu iti puikodan nii pudani sodi kodita'aka'a naa oia'o doronai o'ai!”

³⁰ Okiwan padapu iti, oikoda paudani washatimpan bed paawa'a, oia'o doronai kodita'aka'a naa o'ai.

† **7:26** Gentile: pidan pana'a'o Jewnao ai. Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii. § **7:28** miisa: English ida'an, table.

Jesus kakudan makina'o na'iki maparadanu'o daonaiora

³¹ Udauna'an Jesus makon Tyre Baara iki, umakon Sidon an atii Galilee Karishiiz iti. Na'iki'o udobatan maonapa Decapolis Baara an. ³² Pidannao kaawa-kidan Jesus ida'ati daonaiora makina'o na'iki aona'o maparadanu'o kapam. Īpishaan Jesus tuukia'o ida'an, ĩaipan upishatanuzu paka'u idi. ³³ Uru'u naa Jesus na'akanuzu paba'orantin munapo pidannao ai; na'ii umuudan paka'u shuwu kida ukinao kida di'iti, udauna'an usopitan pazaadako, uruu idi upishatan uninoba. ³⁴ Udauna'an Jesus awunuupan aokazi iti na'iki uto'ota'akan panizowan na'iki ukian, “Effatha.” “Puda'atin,” kia'o wuru'u. ³⁵ Uru'u naa mishi ukinao da'atina'akan na'iki uninoba kiitina'akan; uruu idi kaimana'a naa uparada'akan.

³⁶ Udauna'an Jesus kian ipai pidannao ati, “Mana'a pa'i ukowaada'a naa ba'orainao pidannao ati wuru'u.” Ukakinaowan pu'u ĩdyaun powa'an kida padamata, powa'a zii manawun ĩkowaadaabi'ian baokoinao ati udau'u. ³⁷ Ipai abatainaouz udau'u, tuukii manawun ĩdi'itinpan. Na'iki sariapa ĩkian, “Ipai kanom usha'apatanii kida kaiman zii manawun usha'apatanuzu. Ukakinaoda zii makinao-ziiwa na'iki ukaparadanuta zii maparadanu'o.”

8

*Jesus paan 4000 pidannao
(Matthew 15:32-39)*

1 Masakauda'u uruu dauna'an, iriba'o pidannao kaawan Jesus ida'ati koshan. Na'apain uruu dono, aona'ora'a naa ĩwanyukunuu nii. Uruu idi Jesus dapadan patominapa-kidaniinao pa'ida'ati. 2 Ukian ĩ'ati, “Ōkasha'ora-kida, ōtukapan wuru'u pidannaouz, ĩna'an idi idikinauda'u kamo'o naa ōtuma na'apain aonaa kanoma'a naa ĩnikan. 3 Aonaa turuu ōdyuudan ĩdyaun maaroopaka-daun, panaadon ĩmadoronaitan pazamazin idi pamakopa-kizi an, usha'apanum kau'an pabi'i kida munapo'o ĩmashaapan.”

4 Utominapa-kidaniinao pishaan uruu, “Na'apam nii dii mooko pidan ikodan wanyukunui da'a'a, baara'a karikaonan, papaa-kinaa nii ipai wuru'u iriba'oraz pidannao?”

5 “Na'apauda'um bread kaina'a u'ida'a,” Jesus kian ĩ'ati.

“Kaina'a 7 bread,” ĩkian.

6 Jesus dyuudan ipai pidannao sakanatan imi'i baara'a. Udauna'an uzaamatan bread kidaz, utoriinapa-kidanuzu. “Kaiman,” ukian Tominkaru ati udau'an. Udushowanuzu, udauna'an utaanuzu patominapa-kidaniinao ati, ĩnao kizi'i naa kataanuzu ipai pidannao kawana'ati. Ipai ĩsha'apatan padyuuda-kizinao.

7 Na'a'o kapam masakauda'u kopaunao. Utoriinapa-kidanuzu. “Kaiman,” ukian Tominkaru ati udau'an. Udauna'an utaan naa kidaz patominapa-kidaniinao ati, ĩnao kizi kataanuzu koshan pidannao ati.

8-9 Ipai pidannao aroopan abaapa, ikoda mani 4000 pidannao. Jesus tominapa-kidaniinao zawadan 7 dazowan kida wanyukunui wa'akun.

Udauna'an Jesus dyuudan naa pidannao kiwan padapu iti kida. ¹⁰ Sariapa upaidinan kanawa zo'iti patominapa-kidaniinao tuma, ãmakon munapo'o wiizai Dalmanutha Baara iti.

Phariseenao aipan Jesus aidan umanawunu'o aimaakan pa'ati

(Matthew 16:1-4)

¹¹ Phariseenao kaawan Jesus ida'ati. Ñitiwaa-kidapa'azon uruu, uruu idi ñkian u'ati, “Puaida wa'ati, na'apam turuu pusha'apatan umanawun kida'o aimaakan, puaida-kida kizi wa'ati kaina'a mishi mishi'o Tominkaru ma'ozakan kaina'an pu'ida'a.” ¹² Mazan Jesus nyukunuu kasha'oran, na'iki ukian, “Kanom nii mooko utukapa'azon umanawun kida'o aimaakan sha'apata-kao? Õkowaadan nii u'ati, aonaa turuu õaidan umanawun kida'o aimaakan u'ati!” ¹³ Udauna'an uwa'aka'akan naa ñdyaun. Upaidinan koshan kanawa zo'iti patominapa-kidaniinao tuma, ãmakon naa karishii baza iti.

Phariseenao na'iki Herod yeastin kida

(Matthew 16:5-12)

¹⁴ Jesus tominapa-kidaniinao manyukunuutan pana'akan iriba bread kida; ñna'akapanii bauda'apa sodi karikaonan patuma kanawa zo'o. ¹⁵ Jesus kakinaotan ñdyaun, “Uzaudin pa'i Phariseenao yeastin ai na'iki Herod yeastin ai kapam.”

¹⁶ Uruu idi ñkian pa'atiaaka, “Ukian kaikapa'a uaitapan idi'o aonaa bread nii wa'ida'a.”

17 Jesus aitapa na'apa'oram wuru'u ĩkianuz. Uruu idi upishaan ĩdyaun, “Kanom nii ukadakoinapa-kidan bread aonaan u'ida'a? Aonaa mooko uaitapan? Dadara'o mooko manawun uzowau?” 18 Isha'o mooko uawun na'iki aonaa ukakinaon? Aonaa mooko uaitapan 19 tawuru dono'o õdushowauzonuz baka'iauda'u breadnao õpaa-kinaaz 5000 pidannao? Na'apauda'um dazowan kida wanyukunui wa'akun uzawadan na'apain?”

Utominapa-kidaniinao kian u'ati, “Na'a'o sha'atii 12 dazowan kida wanyukunui wa'akun.”

20 “Tawuru dono'o mani'i õdushowauzonuz 7 bread 4000 pidannao ati, na'apauda'um dazowan wanyukunui wa'akun uzawadan na'apain?”

“7 dazowan sha'atii,” ĩkian. 21 “Upu'u zii, aonaa uaitapan?” ukian ĩ'ati.

Jesus saabaan pidan awun isha'o Bethsaida ii

22 Udauna'an ĩkaawan naa Bethsaida iti. Na'ia'a naa pidannao kaawa-kidan ishaawun pidan Jesus ida'ati, tuukia'o ida'an ĩaipan upishatanuzu.

23 Jesus zaamatan wuru'u ishaawunuz paka'u di'iki, una'aka'akanuzu munapo wiizai ai. Udauna'an usopitan pazaadako uawun kida di'iti, na'iki upishatan uawun kida paka'u kida idi. Udauna'an upishaanuzu, “Putukapa'a naa aimaakan?”

24 Daonaiora awunuudanaan, na'iki ukian, “Õtukapa pidannao, mazan õtukapan ĩdyaun ikoda tawuru'u atamunnao chi'ikapan kawanu'o.”

25 Udauna'an Jesus pishatan powa'a zii koshan uawun kida paka'u idi. Uruu uawun kida saabaina'akan naa, kaimanaimana'a

naa utukapan koshan. ²⁶ Udauna'an Jesus dyuuda'akan naazu sariapa padapu iti. Ukian kapam u'ati, “Mana'a pa'i pumako'ona'a wiizai iti powaa iti.”

Kanom dii Jesus?

(Matthew 16:13-20; Luke 9:18-21)

²⁷ Udauna'an Jesus makon patominapa-kidaniinao tuma wiizai kida di'iti, maonapainauz Caesarea Philippi itinapu. Īmakopaanan pu'u upishautaan patominapa-kidaniinao, “Na'apa dii pidannao kian ōdau'an?” ²⁸ Īdako'atin uparadan kaikapa'a: “Pidannao kian pugaru John Chikaawunuupauzoz, na'iki baokoinao kian pugaru prophet Elijah, na'iki baokoinao kian pugaru kotua'oraz prophetnao bii iki'o kaawan powaa ati koshan.”

²⁹ Udauna'an upishaan ĩdyaun, “Unao mani. Na'apa dii ukian ōdau'an?”

Sariapa Peter dako'atinuzu, “Pugaru Christ.”*

³⁰ Udauna'an Jesus kia'akan ĩ'ati, “Mana'a pa'i ukowaada'ana'a kanom wuru'u ōgaruz.”

Jesus kowaadan na'apam nii pamawakan

(Matthew 16:21-28; Luke 9:22-27)

³¹ Uruu dauna'an Jesus kakuwaapan naa pazowia'azoo-kaos dau'u. Ukian, “Daonaiora Aokazi Iki'o ubaiaapan nii kasha'ora'o manawun. Kazowautapainao Jewnao, na'iki faadaanao zowau-naanao, na'iki tiichaapauzonao Moses kakinaori

* **8:29** Christ: wuru'u Tominkaru dyuudaniaz papidanannao zannaa nii. Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

dau'u, aona'o nii ñaipanuzu. Uzowii-kao nii kapam, mazan idikinauda'u kamoo dauna'an ukadishitan nii powaa iti koshan.”

³² Jesus kakuwaapan idi kaimanaiman manawun ñ'ati, Peter dapadanuzu pana'itinapu na'iki uto'orauanuz. ³³ Sariapa Jesus tanawatinan na'iki uawunuupan ba'oran patominapa-kidaniinao di'iti, na'iki sariapa uto'orauan Peter. Ukian u'ati, “Pumako õ'ai, Satan. Aonaa pudi'itinpan Tominkaru di'itinpan kawan, mazan pudi'itinpan pidan di'itinpan kawanu'o karikaonan.”

Jesus pidanan baiaapa'o nii oia'o

³⁴ Udauna'an Jesus dapadan iribainaouz pidannao na'iki patominapa-kidaniinao pa'ida'ati. Ukian ñ'ati, “Kanom da'ana'azo'o õgaru, marii umarina'atan panaudapanii pasha'apaapan, na'iki una'akan pacrossannaa,† na'iki uda'anan õgaru. ³⁵ Kanom kazannaata'azo'o pananaa, uwaziwadan niizu; mazan kanom waziwada'o pananaa õdikin ii, na'iki Kaimana'o Kuwai dikin ii, mishi'o nii uikodan karikaonanu'o kakupa-karu pa'ati. ³⁶ Aonaa kanom pidan ikodan uzaamatan an ipai aimaakan imi'i baara an kida'o, uwaziwainan pu'u karikaonanu'o kakupa-karu ai. ³⁷ Oo kaina'a sha'a aimaakan powa'a'o uaiapa-kao karikaonanu'o kakupa-karu ai? ³⁸ Na'ia'oram pidan kiba'azoo-kida'o pada'anan õgaru, na'iki pakakuwaapan õkakinaori kida

† **8:34** una'akan pacrossannaa: ubaiaapan kasha'ora'o oo uzowii-kao nii pada'anpan dikin ii Jesus.

dau'u wunao ati'i, oiainaouz na'iki mamishida-kainaouz; na'apa'o nii kapam Daonaiora Aokazi Iki'o kiba'azoo-kidan uruu, ukaawan dono udaru umanawunun tuma na'iki kaimanainao Angelnao tuma.”

9

¹ Udauna'an ukian, “Ōkowaadan nii mishi'o u'ati, pabi'i kida unao kaida'a'a, aona'o nii zii umawakan utukapan ua'ii Tominkaru Naobanaitinan kamoon kaawan umanawunu'o ida'an.”

Jesus pana'adinan patominapa-kidaniinao awun za'a

(Matthew 17:1-13; Luke 9:28-36)

² Aizii 7 kamoo dauna'an Jesus na'akan patuma, Peter, James na'iki John doko'a'o midukuo paawa iti. Na'ii ñna'ian na'apauda'u sodi karikaonan. Utominapa-kidaniinao awun za'a upana'adina'akan. ³ Ukamichan tanawatinan wizi'i na'iki baraka, ubarakan powa'a zii ipai pidannao chikaapauzonao chikaan nii ai. ⁴ Udauna'an ïtukapa Elijah, Moses tuma, kadakotinan Jesus ati.

⁵ Peter kian Jesus ati, “Tiichaa, kaimana'o wuru'u wana'anuz da'a'a. Turuu watoman idikinauda'u kabaunnao sodi kida, bauda'apa pu'ati, ba'oran Moses ati na'iki bauda'apa Elijah ati.”

⁶ Tuukii Peter tarian baokoinao tuma, aonaa uaitapanaatan na'apam pakia'akan.

⁷ Udauna'an isha'iz kaawan udikinda'akan naa ïdyaun, na'iki parada-karu kian isha'iz bii iki, “Di'ora'a òdani òmarainapanii, uabata na'apam ukian!” ⁸ Ìawunuudanaa'akan kadimana'o ida'an,

aona'a naa ba'oran pidannao nii ïtuma, soo Jesus karikaonan.

⁹ Ìtokapaanan pu'a'a naa midukuo iki, Jesus kian ï'ati, “Mana'a pa'i ukowaada'ana'a wuru'u utukapaniaz, atii Daonaiora Aokazi Iki'o kadishitan dauna'an pamawaka-kizi iki.” ¹⁰ Ìmishida uparadan, mazan pa'atiaaka ïpishautaakapaanan na'apa'oram ati'o wuru'u ukianuz, “ukadishitan nii pamawaka-kizi iki,” kia'oraz, ïaipan paaitapanuzu.

¹¹ Uruu dauna'an ïpishaan Jesus, “Kanom ni'o tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u kian, ‘Elijah'o nii wa'ati kiwiin.’”?

¹² Ukian ï'ati, “Elijah'o nii mishi wa'ati kiwiin uminziiwata'anan ipai aimaakan. Na'apa kotua'o usaadauzo-kao Tominkaru Paradan ida'a Daonaiora Aokazi Iki'o dau'an, upataka'uta-kao nii tuukii na'iki aona'o nii uaiapa-kao. ¹³ Òkowaadan nii u'ati, mishi, Elijah kaawanka'a naa na'iki pidannao pataka'utauzonii uruu, na'apa usaadinpauzon kawana'ati Kaarita ida'a kotua'a naa.”

Jesus kodita-kidan oia'o doronai daonaiora di'iki

(Matthew 17:14-21; Luke 9:37-43a)

¹⁴ Uruu dauna'an ïkaawan naa powaa ati baokoinao tominapa-kida-kariwainao ida'ati, ïtukapa iriba pidannao kasaba'ukinpan ïtuma. Na'a'o kapam tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u kadakotinan ïtuma. ¹⁵ Iribainao pidannao tukapan idi Jesus wa'atin, tuukii ïkonaukia'akan, na'iki ïdima'akan u'idi'iti, ïdapaapan naa uruu kaiman kapam.

16 Jesus pishaan patominapa-kidaniinao, “Kanom dau'ana'o ukadakoinpan wunao tuma'a?”

17 Bauda'apa pidan tunarunao dako'atin uparadan iriba'o pidannao bii iki. Ukian, “Tiichaa, kaina'a õna'akan õdani daonaiora pu'ida'ati. Kaina'a oia'o doronai u'ida'a, na'iki aonaa ukaparadanun. 18 Na'apainim oia'o doronai tuukiida'akan an uruu, ukaboota'akan nii uruu imi'i baara iti, udauna'an bozowa'o koditan udako iki, ukuzowa'akan paudako kida, udauna'an udadara'akan, dadara, dadara. Õpishaanii padamata putominapa-kidaniinao, õaipan ìkodita-kidan wuru'u oia'o doronaiz u'ai, mazan aonaa ìturuan.”

19 Jesus kian, “Na'apa dii aonaa zii umishidan? Kotua'iki'i naa õmashaapan utuma? Kotua'iki'i naa õna'an õbaiatinan utuma? Puna'aka na'iki wuru'u daonaioraz õ'ida'ati.”

20 Uruu idi ìna'akan naa uruu Jesus ida'ati. Aizii oia'o doronai tukapa'akan idi Jesus, sariapa udorauta-kidan na'iki uziia'akan wuru'u daonaioraz. Uwazainan naa na'a imi'i baara'a, udako bozowa'akan naa kapam. 21 Jesus pishaan daonaiora daru, “Na'apam dii ukotua'ikin naa pudani kaikapanu'u?” Daonaiora daru kian, “Kotu'u uduusodin iki. 22 Panaadon kida, maonapa da'i oia'o doronai zowiinuzu ukabootan ida'an uruu tikazi di'iti na'iki wunu baoko iti. Pukamunan-kida shoman waunao, na'iki pukaminka'uta waunao, puturuan an pukaminka'utan!”

23 Jesus kian u'ati, “Kanom nii pukian ‘puturuan an pukaminka'utan’? Ipai aimaakan sha'apan nii pidan ati, umishidan an.”

24 Daonaiora daru kian diiwa'o ida'an, “Ōgaru, ōmishida padamata, mazan ōaipan pukaminka'utan ōgaru, ōmishida kizi kaimanaiman manawun.”

25 Jesus tukapan idi iriba'a naa pidannao kasaba'ukinan padazaba ati, ukian oia'o doronai ati, “Makina'o na'iki maparadanu'o doronai, ōaipan pukoditan wuru di'iki'i daonaioraz, aonaa ōaipan pumorotan u'idi'iti powa'a!”

26 Uruu oia'o doronai kadako'okan, uziiu-tapa'akan daonaiora, udauna'an ukodita'akan naa u'ai. Mawaka'o kawanu'o daonaiora tukapa-kao, na'iki ipai pidan kian, “Ei, umawakan!”

27 Mazan Jesus zaamatan uruu paka'u di'iki, ukadishita-kidan naazu.

28 Uruu dauna'an Jesus makon umorotan pasookapa-kizi kabaun nazo iti patominapa-kidaniinao tuma, na'ii ĩna'ian na'apauda'u sodi karikaonan. Īpishaan Jesus, “Kanom ni'o aonaa waturuan wakodita-kidan oia'o doronai?”

29 Jesus dako'atin ĩdyaun, “Soo toriinapa-karu ida'an turuu na'apainao oia'o doronainao kodita-kida-kao.”

*Jesus paradan koshan
pamawakan dau'u*

(Matthew 17:22-23; Luke 9:43b-45)

30 Uruu dauna'an Jesus makon patominapa-kidaniinao tuma, ĩmakon Galilee Baara an. Aonaa Jesus aipan pidannao aitapan na'iam paugaru,

31 utominapatin-kida'azon idi patominapa-kidaniinao. Ukian ĩ'ati, “Daonaiora Aokazi Iki'o kaakapaa-kao nii pidannao ati, ĩnaou'u nii zowii uruu. Mazan idikinauda'u kamoo dauna'an,

ukadishitan nii powaa iti.” ³² Aonaa ïaitapanaatan na'apa'oram ati'o wuru'u ukianuz, na'iki ïtarii papishaanuzu.

*Kanom tuubaruo'o nii manawun
baokoinao ai
(Matthew 18:1-5; Luke 9:46-48)*

³³ Na'apain ïkaawan Capernaum iti, ïmorotan kabaun nazo iti. Na'ia'a naa Jesus pishaan ïdyaun. Ukian ï'ati, “Kanom dau'ana'o ukadakinan dunapota?” ³⁴ Mazan aonaa ïdako'atin uparadan, usha'apanum kau'an dunapota ïkadakotinaanan idi pa'atiaaka, kanom tuubaruo'o nii manawun dau'u.

³⁵ Udauna'an Jesus sakanatan na'iki sariapa udapadan 12 patominapa-kidaniinao. Ukian ï'ati, “Kanom aipina'o kiwiini'o nii, marii uruu dawu'itintinan na'iki poitorui nii kapam ipai pidannao ati.” ³⁶ Udauna'an ukadishita-kidan koraidaonaa ïkanaapu'u, udokobatanuzu na'iki sariapa ukian ï'ati, ³⁷ “Kanom dapaapa'o bauda'apa kaikapa sodi'o koraidaonaa õ'uu ida'an, udapaapan õgaru wuru'u. Na'iki kanom dapaapa'o õgaru, udapaapan wuru'u dyuuda'oraz õgaru kapam.”

*Pidan aona'o uto'ora-kizaitapan unao,
upaonaru wuru'u
(Luke 9:49-50)*

³⁸ John kian u'ati, “Tiichaa, watukapanii pidan kodita-kidan oia'o doronainao pu'uu ida'an, na'iki wamashaata uruu, usha'apanum kau'an aonaa uzaamatanpan wa'ida'ati.”

³⁹ “Aonaa umashaata'ana'azu,” Jesus kian ï'ati. “Pidan sha'apata'o umanawun kida'o aimaakan õ'uu ida'an, aona'o nii uparadan dikaudan

ōdau'an. ⁴⁰ Kanom aonaa unyukunuu oian wa'ati, uruu waunao ida'antanpu'o wuru'u. ⁴¹ Ōkowaadan nii u'ati na'ia'oram pidan taa'o wunu tuza-karu nii ōpidanannao ati ō'uu ida'an, na'iki uaitapan idi ãnao zaamatinpan ō'idi'iti, taa-kao nii uwini pinaa u'ati.

*Kaimana'o duwu na'iki
manau'o duwu
(Matthew 18:6-9; Luke 17:1-2)*

⁴² “Aizii pidan dyuudan an wunao kawan sodi kidainao sha'apatan oia'o, na'iki aonaa utaapadan ãmishidan ōgaru, kichana'iki-kia'o manawun wuru'u pidan sha'apataniaz, wuru aia'a udaru'o boodapa-kinai kuba sukuruuta-kaoaz ukanau kadu'iki. Udauna'an ukaboota-kao paran baoko iti. ⁴³⁻⁴⁴ Aizii ōkowaadan u'ati, kaawa'a naa wuru'u Elijah, mazan aonaa pidannao aitapanaatanuzu. Ukau'an puka'u oii-kidan an pugaru, pudukutazu! Kaimana'o nii zii pumakon kakupa-karu di'iti bauda'apa'o puka'u tuma, putaapan ai dya'utam ãdyaun, udauna'an pukaboota-kao nii Tuubaru'o Tikazi wu'iti, aona'oraz umakadauzon. ⁴⁵⁻⁴⁷ Bauda'apa'o pukidiba oii-kidan an pugaru, pudukutazu! Kaimana'o nii zii pumakon kakupa-karu di'iti bauda'apa'o pukidiba tuma, putaapan ai dya'utam ãdyaun, udauna'an pukaboota-kao nii Tuubaru'o Tikazi wu'iti. Bauda'apa'o puawun oii-kidan an pugaru, puso'otazu! Kaimana'o nii zii pumakon kakupa-karu di'iti bauda'apa'o puawun tuma, putaapan ai dya'utam ãdyaun, udauna'an pukaboota-kao nii Tuubaru'o Tikazi wu'iti.

⁴⁸ “Na'ii tarabaro dainao nikapa'oraz pidan nanaa,

aona'o nii ãmawakauzon.
Na'iki wuru'u tikaziz

aonaa na'apainim nii umakada-ka'o.*

49 “Na'apa wanyukunui kuzubada-ka'o kawan duwu idi, na'apa pidannao ma'ozakadinan ubaiainpan an kai kaimana'o dau'ati.†

50 “Kaimana'o wuru'u duwuz, mazan duwu manaun ana'a naa, na'apam nii ukuzubaa-ka'o powaa iti? Marii duwu kuzuba'o kawan ana'o, umashaapa kizi kaiman uiribannao tuma.”

10

*Jesus kakinaopan muudaaka-karu ai
(Matthew 19:1-12; Luke 16:18)*

1 Na'iki'o Jesus wa'akan amazada Galilee Baara, umakon Judea Baara an, atii Jordan Wa'o baza iti. Iriba kida pidannao kaawa-kaawan u'ida'ati koshan, na'iki utominapa-kidan ãdyaun patominapatin-kidauzon kawan da'i ãdyaun.

2 Phariseenao kaawan u'ida'ati ãtiwaa-kidapa'azon uruu. ãkian u'ati, “Pukowaada wa'ati, wakakinaorinaa taapada pidan muudan paudaiaro?”

3 Jesus kian ã'ati, “Sha'apa'oram kakinaorii Moses taa u'ati?”

4 ãkian Jesus ati, “Moses taapadanii pidan saadan muudaaka-karu kaaritannaa, udauna'an turuu umuudan paudaiaro.”

* **9:48** Isaiah 66:24 † **9:49** Na'apa wanyukunui kuzubada-ka'o kawan duwu idi, na'apa pidannao ma'ozakadinan ubaiainpan an kai kaimana'o dau'ati Greek paradan ida'an: “Ipai pidan duwuda-karu nii tikazi idi.” Tikazi kii-karu, baiatin-karu ati'o kai imi'i baara'a.

⁵ Jesus kian ĩ'ati, “Moses saadan wuru'u kakinaorii u'ati unyukunuu dadaran idi'o. ⁶ Mazan Tominkaru sakadan dono patoman amazada na'iki pidan, utoman daonaiora na'iki zun. ⁷ Una'apan idi, daonaiora muudinan padaru na'iki padaro ai na'iki ubauda'apatinan paudaiaro tuma, ⁸ na'iki uruu idi dya'utamainao pidannao bauda'apatinan. Ukau'an aonaa powa'a ĩpana'a-kidan, soo bauda'apa. ⁹ Kanom Tominkaru bauda'apatanii, aonaa turuu pidan muudaaka-kidan.”

¹⁰ Udauna'an ĩmorotan kabaun nazo iti koshan, Jesus tominapa-kidaniinao pishaan uruu wuru dau'ana'a ukadakotin kiziz. ¹¹ Ukian ĩ'ati, “Pidan muudan dono paudaiaro, udauna'an amazidan ba'oran zun tuma, oia'o wuru'u usha'apataniaz paudaiaro ati uba'orantapan idi. ¹² Na'apa kapam zun muudan dono paudaiaru, udauna'an omazidan ba'oran daonaiora tuma, oia'o wuru'u osha'apataniaz paudaiaru ati oba'orantapan idi.”

Jesus na'iki koraiziannao

(Matthew 19:13-15; Luke 18:15-17)

¹³ Pidannao kaawa-kidan koraiziannao Jesus ida'ati. ĩaipan upishatan ĩdyaun. Mazan utominapa-kidaniinao kashadakowauan pidannao.

¹⁴ Jesus aitapan idi ĩna'apan, sariapa uto'orauan patominapa-kidaniinao. Ukian ĩ'ati, “Marii koraiziannao wa'atin õ'ida'ati. Aonaa umashaata'ana'a ĩdyaun, usha'apanum kau'an ĩnao kawanu'o wuru'u zaamata'o ni'oraz Tominkaru panaobanaa nii. ¹⁵ Ōkowaadanii u'ati, kanom aona'o uzaamatinan Tominkaru

naobanai-tinapa-kizi iti koraidaonaa zaamatan kawanuzu, aona'o nii umorotan na'iti.”
¹⁶ Udauna'an udokobatan ipai koraiziannao bauda'apa kida, upishatan ĭdyaun paka'u idi, na'iki upishaan Tominkaru kaimanan ĭ'ati.

Kasha'apauzi'o pidan

(Matthew 19:16-30; Luke 18:18-30)

¹⁷ Jesus makopaanan pu'u koshan dunapota, sariapa pidan wa'atin u'ida'ati zaka-zakaapa. Sariapa ukodoru'ukan ukanaapu ikinapu, na'iki ukian u'ati, “Kaimana'o Tiichaa, kanom dii ōsha'apata ōikodin-kinaa nii karikaonanu'o kakupa-karu?”

¹⁸ Jesus dako'atinuzu, “Kandii nii pudakotan ōgaru kaimana'o nii? Aonaa kanom kaimana'o nii, soo Tominkaru bauda'apa. ¹⁹ Puaitapanii Tominkaru kakinaori kidaz. Mana'a puzowia'ana'a pidan; mana'a puba'orantapa'ana'a; na'iki mana'a pukoidapa'ana'a; mana'a pumariidinauzo'ona'a puiriban dau'u; mana'a pumariidapa'ana'a puiriban puzaamata-kinaa nii usha'apauzi; pumarainapa pudaru na'iki pudaro.” ²⁰ “Tiichaa,” pidan kian u'ati, “Na'apa ōmashaapan kotua'iki'i naa, ōkoraidaonaan iki ōizo'ati wuru'u kakinaorii kidaz.”

²¹ Udauna'an Jesus awunuupan u'idi'iti unaudapa patukapanuzu. Ukian u'ati, “Kaina'a bauda'apa'a naa aimaakan pusha'apatan nii zii. Aizii pumako, pusellian ipai pusha'apauz kida, na'iki puraata puikodanii pusha'apauz kida ida'an, putaa'a naa pataka'utinainao atiz. Pusha'apatin an na'apa, pukapuraatanun nii aokazi ii. Udauna'an puwa'ati ō'ida'ati,

puda'an kizi õgaru.”²² Mazan daonaiora abatan idi una'apan pa'ati, sariapa unyukunuu kasha'ora'akan, ukiwan manaunam, ukasha'apauzin idi manawun.

²³ Jesus awunuupan patominapa-kidaniinao kawana'ati, na'iki ukian, “Dadara'o nii kapuraataniinao pidannao morotan Tominkaru naobanai-tinapa-kizi iti.”²⁴ Sariapa utominapa-kidaniinao di'itinpan uparadan dau'u.

Mazan Jesus kian koshan i'ati, “Õdainao, na'apa dii manawun dadara pidan morotan Tominkaru naobanai-tinapa-kizi iti.”²⁵ Kasha'apanna'o nii manawun kapuraatanu'o pidan morotan Tominkaru naobanai-tinapa-kizi iti, camel podotan ai akosa awun shaawata.”

²⁶ Udauna'an powa'a zii i'di'itinpan, na'iki ikian u'ati, “Kanom mooko turuu ukazannaata-kao?”²⁷ Jesus awunuupan i'idi'iti, na'iki sariapa udako'atin idyaun. Ukian i'ati, “Pidannao aonaa turuu isha'apatan wuru'u, soo Tominkaru pa'an turuu usha'apatan ipai aimaakan.”

²⁸ Udauna'an Peter kian u'ati, “Putukapa waunao, wawa'aka'a naa ipai washa'apauz na'iki aizii wada'anpan naa pugaru.”²⁹ Sariapa Jesus kian, “Mishi'o wuru'u. Na'ia'oram pidan wa'aka'o padapu, oo pa'inawuzunao, padadakoonao, padaro, padaru, paudainao, oo pazakapun õgaru dikin ii, na'iki Kaimana'o Kuwai dikin ii,³⁰ taa-karu nii u'ati 100 powa'a zii kabaun kida, na'iki u'inawuzunao nii, na'iki udadakoonao nii, na'iki udaronao nii, na'iki udainao nii, na'iki uzakapun nii, na'iki una'apan pu'u upataka'utakao nii kapam. Na'iki diina'iti'i uikodinan nii

karikaonanu'o kakupa-karu. ³¹ Mazan iriba pidannao kiwiiniinao kai, dawu'itintina'o nii. Na'iki iriba dawu'itiiniinao kai, kiwiita-kida-kaonii.”

*Jesus kakuwaapan koshan
pamawakan dau'u*

(Matthew 20:17-19; Luke 18:31-34)

³² Aizii udauna'an Jesus tominapa-kidaniinao, tuukii ãdi'itinpan udau'u, ukiwiitan idi pa'ua'ati Jerusalem iti. Na'iki na'a'o baokoinao pidannao, da'anpainao ãdyaun, sariapa ãtarian kapam. Udauna'an Jesus dapadan koshan 12 patominapa-kidaniinao pana'itinapu baokoinao ai. Uru'u naa ukakuwaapan na'apam nii pasha'apata-kaonau'u. ³³ Ukian ã'ati, “Uabata. Aizii wamakon Jerusalem iti, na'ia'o nii Daonaiora Aokazi Iki'o, kaakapaa-kaonau'u faadaanao zowaunaanao ati, na'iki tiichaapauzonao ati Moses kakinaori dau'u. Na'iki ãtaan nii uruu zowii-karu nii, na'iki ãtaan nii uruu Gentilenao ka'u iti. ³⁴ Uruu idi Gentilenao banikiitan niizu, na'iki ãsopiautapan niizu, na'iki ãba'izian nii uruu. Udauna'an ãzowian nii uruu. Mazan idikinauda'u kamootan ida'a, ukadishitan nii powaa iti.”

James na'iki John pishaan Jesus manawuntinapa-karu dau'an

(Matthew 20:20-28)

³⁵ Uruu dauna'an James na'iki John, Zebedee dainao, kaawan Jesus ida'ati. ãkian u'ati, “Tiichaa, kaina'a waaipan pusha'apatan aimaakan wa'ati.”

³⁶ “Kanom dii mooko?” ukian.

³⁷ ãkian u'ati, “Pusakanatan dono putaba di'ii punaobanai-tinan dono, pusakanata-kida

pa'i waunao putuma. Bauda'apa pudiwa'ora antanapu, ba'oran pu'ashabaron antanapu.”

³⁸ Jesus kian ĩ'ati, “Aonaa uaitapan kanom wuru'u upishaaniaz. Turuu mooko uaitapan utuzan õtuza'azooniaz baiatin-karu kooponnaa di'iki, õgaru kawan?*” Turuu mooko uaitapan uchikaawunuu-kidinan õchikaawunuu'azoo-kao kawan?

³⁹ “Turuu,” James na'iki John kian.

Jesus kian ĩ'ati, “Mishi, utuzan nii wuru'u õtuza'azooniaz, na'iki uchikaawunuu-kao nii õchikaawunuu'azoo-kao kawana'ati. ⁴⁰ Mazan aonaa turuu õsakanata-kidan unao õdazaba'a, õdiwa'ora antanapu oo õashabaron antanapu. Soo Tominkaru'o nii pa'an taazu, paminziwataniinao ati.”

⁴¹ Aizii 10 Jesus tominapa-kidaniinao abatan idi kaikapa'o parada-karu'u, sariapa ĩto'oran James na'iki John ati. ⁴² Uruu idi Jesus dapadan baokopa ĩdyaun pa'ida'ati, ukian ĩ'ati, “Uaitapanii mamishida-kainao Tominkaru, dakotinpa'o naobanainao nii, ĩnaudapa pawaranuitapan ipai pidan na'iki pamanawun-tinpan ida'an ĩkazowautapan ĩdyaun.

⁴³ Mazan aonaa õaipan una'apan. Na'ia'oram unao bii'i aipa'o pamanawunun, marii upoitoruitapa-kidinan ipai baokoinao ati. ⁴⁴ Na'iki kanom umanawun-tinpa'azo'o pairibannao ai, marii upoitoruitapa-kidinan ipai pidannao ati.

⁴⁵ Upu'u zii Daonaiora Aokazi Iki'o, aonaa

* **10:38** Turuu mooko uaitapan utuzan õtuza'azooniaz baiatin-karu kooponnaa di'iki, õgaru kawan? oo “Uka'iitan nii mooko wuru'u õbaiaapan ni'oraz?”

uwa'atin umanawun-tinpa'anan mani, mazan upoitoruitapa-kidina'anan ipai pidan ati, na'iki ukazannaata'anan pidannao pa'oian ai umawakan ida'an.”

*Jesus saabaan Bartimaeus awun
(Matthew 20:29-34; Luke 18:35-43)*

⁴⁶ Jesus kaawan patominapa-kidaniinao tuma Jericho ati. Udauna'an ĩdobatapan pu'a'a naa na'iki, iriba pidannao da'anpan ĩdyaun. Kaina'a pidan isha'o uawun pishautauzo da'i puraata, na'a usakanatapan dunapo'o, Bartimaeus kia'o u'uu. Uruu Timaeus dani. ⁴⁷ Uabatan idi Jesus Nazareth san dobatapan, uruu idi ukadako'okan diiwa'o ida'an. Ukian, “Jesus, David Takaan-daun!† Pukamunan-kida õgaru!”

⁴⁸ Iriba pidannao to'orauanuzu ĩaipan umashaadan. Mazan powa'a zii manawun ukadakon diiwa'o ida'an. Ukian, “David Takaan-daun! Pukamunan-kida õgaru!”

⁴⁹ Sariapa Jesus kadishita'akan pamakopakizi'i. Ukian, “Udapada uruu da'ati'i.”

Sariapa ĩkian u'ati, “Puma'ozakada punyukunuu! Pukadishita, udapadan naa pugaru.” ⁵⁰ Uru'u naa ukaboota'akan pachaakitan, uzaka'uta'akan, uwa'ati'ikan naa Jesus ida'ati.

⁵¹ Jesus pishaanuzu, “Kanom puaipan õsha'apatan pu'ati?”

Ishaawun kian Jesus ati, “Tiichaa, õaipan pusaabaan õawun.”

† **10:47** David Takaan-daun: Kotua'o Tominkaru kian udyuudan nii bauda'apa David Takaan-daun umanawunu'o naobanai nii.

⁵² Jesus kian u'ati, “Pukiwa'a naa! Pumishidan idi õgaru, puawun saabainan.” Sariapa mishi utukapa'akan kaiman, na'iki'o uda'anan naa Jesus.

11

Jesus morotan Jerusalem iti

(Matthew 21:1-11; Luke 19:28-40; John 12:12-19)

¹ Īmaonapatapaanan pu'a'a naa Jerusalem iti, wizi-izai kida Bethphage na'iki Bethany pa'inamun, ĩkaawan Olive Naawa iti. Jesus dyuudan dya'utam patominapa-kidaniinao, ² ukian ĩ'ati, “Umako wizi-izai upa'inamunu'o di'iti. Ukaawan dono na'iti uikodan nii chaakashi* dani ko'idinpan, aona'o zii uzaida-ka. Ubuzuutazu, na'iki una'aka uruu da'ati'i. ³ Na'iki na'ia'oram pidan pishaan an unao usha'apatanii dau'an, ukii u'ati, ‘Naobanai aipanuzu, na'iki kadimana'o nii udyuudan powaa atiz.’”

⁴ Uruu ĩmako'okan naa ĩikoda chaakashi dani dunapo'o, uko'idinpan dobaapa-kizai paniinomizinaa di'iki. ĩbuzuupan pu'u uzunaa, ⁵ kadishitapainao maonapa na'a kian ĩ'ati, “Kanom nii ubuzuupan chaakashi dani zunaa?” ⁶ ĩdako'atin ĩdyaun na'apa Jesus dyuudan kawana'ati paugaru, uruu dauna'an zii ĩtaapadan ĩna'akanuzu. ⁷ ĩkaawa-kidan naa chaakashi dani Jesus ida'ati, ĩmuudan pachaakitan kida ubarau paawa ati, uruu Jesus zaidan naazu.

* **11:2** chaakashi: English ida'an, donkey.

⁸ Iriba pidannao kadamaradan pakamichan kida dunapota. Baokoinao dukuan pu'u anabai kida, pokoridi anaba kawan kida'o, maonapa kida'o dunapo an, ĩmuudan naa dunapota kidaz Jesus ua'ati. ⁹ Pidannao kiwiitapainao Jesus ai, na'iki baokoinao udawu'itiinao ĩwa'atipan kadakoinaan dĳiwa'o ida'an. ĩkian, “Marii Tominkaru konaukii-kida-kae! Marii Tominkaru kaimanan di'oraz Naobanai ati'i, kaawa'oraz uaipan kawana'ati!† ¹⁰ Marii Tominkaru kaimanan wuru ati'i King-tina'o ni'oraz King David wadaun nii. Marii Tominkaru aokazi ia'o konaukii-kida-kae!”

¹¹ Jesus kaawan dauna'an Jerusalem iti, umorotan Tominkaru Dapu iti, uawunuutan ipai aimaakan kida. Mazan wachuupun idi'i naa ukiwan powaa iti Bethany iti patominapa-kidaniinao tuma.

Jesus paradan fig kadunaa ati
(*Matthew 21:18-19*)

¹² Ba'oran kamoo, ĩwa'atipan pu'u powaa ati Bethany iki Jerusalem ati, Jesus zamazin naa.

¹³ Munapo zii utukapan fig kadunaa kaanaba'o. Uruu idi umakon na'iti utukapa'azon kaaka maniz. Mazan ukaawan dono na'iti, aonaa u'aka nii, soo uanaba pa'idiwaru. Usha'apanum kau'an aonaa ukaakapauzon dono'o zii mani wuru'u.

¹⁴ Jesus kian fig kadunaa ati, “Aona'o nii pu'aka dĳoowauzo-kae powa'a!” Utominapa-kidaniinao abatanii wuru'u una'apanuz.

† **11:9** Psalm 118:25-26

*Jesus waatan selliipainao Tominkaru Dapu iki
(Matthew 21:12-17, 20-22; Luke 19:45-48; John
2:13-22)*

¹⁵ Īkaawan dono'o naa Jerusalem iti, Jesus makon Tominkaru Dapu iti, na'iki uwaataabi'ian ipai toriipainao kida uzainao, na'iki selliipainao kida uzainao taa-kariwai ni'o Tominkaru ati. Ipai udorau-kidan shakataaka-kidauzonao puraata miisan[†] kida, na'iki ipai selliipainao wakokoonao taba kida, ¹⁶ na'iki aonaa utaapadan pidannao dobata-kidan patoriinii kida Tominkaru Dapu baara an.

¹⁷ Uruu dauna'an ukakinaotan pidannao, “Tominkaru Paradan saadinpa'o kian: ‘Ōdapu dakota-kao nii ipai pidannao toriinapa-kizi dapunaa nii.’ Mazan unao ukaiwaapanuzu koidimikinao dizinapa-kizi nii.”§

¹⁸ Faadaanao zowaunaanao na'iki tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u abatan idi kaikapa'ora'a, ĩtiwaan paikodan pazowii-kinaa nii Jesus. Usha'apanum kau'an ĩtarian Jesus ai, ĩtukapan idi tuukii manawun ipai pidannao di'itinpan ukakinaopan dau'u.

¹⁹ Wachuupun idi'i naa Jesus kiwan dono'i iki patominapa-kidaniinao tuma.

Jesus parada kiziz fig kadunaa mawakan naa

²⁰ Chaapi'iki ba'oran kamoo, ĩdobatapan pu'u dunapota koshan, ĩtukapa wuru'u fig kadunaa mawaka'aka'a naa atii paoroda iti. ²¹ Peter nyukunuu'aka na'apam Jesus kiauzon da'i, uruu

[†] 11:15 miisa: English ida'an, table. § 11:17 Isaiah 56:7

idi ukian, “Tiichaa! Putukapa, puparada kiziz fig kadunaa mawaka'aka'a naa.”

²² Jesus kian patominapa-kidaniinao ati, “Umishida Tominkaru. ²³ Mishi òkowaadan nii u'ati, sha'apa'oram pidan turuu udyuudan naawazi so'otinan na'iki ukabootinan paran baoko iti, pamishidan ida'an. Aonaan an umishidan, aona'o nii usha'apan uaipan kawana'ati. ²⁴ Ukau'an, òkian ipai unao ati, ipai kanom upishaanii utoriinpan ida'an, taa-ka'o nii u'ati. Soo umishidan ida'an karikaonan. ²⁵ Na'iki na'apainim ukadishitan utoriinpan dono, umarina'ata unyukunuu oian ba'oran pidan ati; na'apa'o nii udaru Tominkaru aokazi ia'oraz marina'atan ipai u'oian kapam. ²⁶ [Mazan aonaan an umarina'atan oii kida'o pidannao sha'apatanii u'ati, aona'o nii unao Daru marina'atan u'oian kida.]*”

*Jesus pishaa-ka'o kanom aipan ati'o
usha'apaapan aimaakan kida
(Matthew 21:23-27; Luke 20:1-8)*

²⁷ Īkaawan koshan Jerusalem ati, Jesus chi'ika'anpan pu'u Tominkaru Dapu ii, faadaa zowaunaanao, tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u, na'iki Jewnao zowaunaanao kaawan u'ida'ati. ²⁸ Na'iki ĩpishaanuzu, “Kanom dyuudanii pusha'apatan ipai wuru'u aimaakan kidaz? Oo kanom taapadanii pusha'apatan ipai wuru kida'a?”

²⁹ Jesus dako'atin ĩdyaun, “Õpishaan nii bauda'apa aimaakan karikaonan u'ai, na'iki

* **11:26** Kiwiini'o saada-kariwai ida'a, aonaa di'oraz saadinpanu'u.

udako'atin an õgaru, õkowaadan nii u'ati kanom aipan ati'o õsha'apatan wuru kida'a. ³⁰ Ukowaada õ'ati, na'iki'oram dii John chikaawunuupan taakao u'ati: aokazi iki'o oo pidan di'iki'o?"

³¹ Īpishautaakapan pa'atiaaka kida, "Wakian an aokazi iki'o, ukian nii wa'ati, 'Kanom ni'o mooko aonaa umishidan uruu?" ³² Mazan wakian an pidan di'iki'o, pidannao to'oran nii wa'ati." (Aonaa ĩka'iitan pana'apan, ĩtarian idi pidannao ai, ipai pidannao aitapan idi mishi John Tominkaru prophetin.) ³³ Uruu idi ĩkian Jesus ati, "Aonaa waaitapan."

Jesus kian ĩ'ati, "Õgaru aona'o nii õkowaadan u'ati kapam, kanom taanii õsha'apata-kinaa ipai aimaakan kida."

12

*Awunuutapainao grape baawu
dau'o*

(Matthew 21:33-46; Luke 20:9-19)

¹ Udauna'an Jesus paradan ĩ'ati di'itinapakinai kuwai ida'an, "Kaina'a da'i pidan paowa'o grape baawu, ukoraratanuzu, ukichadan ka'unaru kuba ida'a pasararoo-kizi nii grape uu, na'iki utoman doko'a'o kabaun watchmantapakizai ni'o. Udauna'an uzaamatan pidannao awunuutapainao nii grape baawu. Uruu umakon naa ba'oran wiizai iti. ² Grape karaodakao dono'o naa, udyuudan naa bauda'apa papoitoru awunuutapainao grape baawu di'iti, pa'idiwau grape dau'ati. ³ Mazan na'ia'a naa awunuutapainao grape baawu zaamatan wuru'u poitoruiz, ĩba'izian naa kapamazu, udauna'an

ĩdyuudan powaa itizu kana'apan. ⁴ Udauna'an udyuudan naa ba'oran poitorui ĩ'idi'iti koshan. Awunuutapainao grape baawu ba'iziinuzu pazowau an kida tuukii, powa'a zii manawun kiwiitapa'o ai. ⁵ Udauna'an udyuudan naa ba'oran papoitoru, uruu ĩzowii aka sariapa. Na'apa ĩsha'apatan baokoinao kida, ĩba'iziautapan ĩdyaun na'iki ba'orainao ĩzowii. ⁶ Bauda'apa'a naa pidan kaina'a dyuuda-karu nii, naobanai dani umarainpaniaz manawun. Dawu'itiini'i naa udyuudan bauda'apa'o paudani daonaiora awunuutapainao grape baawu di'iti. 'Aona'o nii ĩka'iitan pasha'apatanuzu,' ukian.

⁷ "Mazan awunuutapainao grape baawu kian, 'Aizii di'i naa kapaoriba'o dani'i. Kadiman, wazowiazu, wazaamata kizi grape baawu u'ai wa'idiwau nii!' ⁸ Uru'u naa ĩzaamata'akan naaz, ĩzowian naaz, udauna'an ĩkabootan naa unanaa munapo grape baawu ai."

⁹ Udauna'an Jesus pishaan pidannao, ukian, "Na'apam nii uzauda-kidan kapaoriba'o sha'apatan ĩdyaun? Ipai'o nii uzowiankan wuru'u awunuutapainaoz grape baawu, udauna'an utaan nii baokoinao atiz. ¹⁰ Mishi, unao aitauzioni'i naa saada-kariwaiz kida Tominkaru Paradan ida'a kaikapa'a?

'Wuru'u kuba tomapauzonao kabaun kashadani-
niaz,
madiwautapa-ka'oraz ĩtukapan,
uru'u naa mishi'oraiman umanawunu'o kuba
ipai ba'oran kubanao ai.

¹¹ Uruu Tominkaru kaudin-kizi wuru'u,

umanawunu'oraz utukapa-kaos.' »*

¹² Jewnao naobanaanao aitapa Jesus kadakotinan padau'u wuru'u ukaiwaanuz di'itinapa-kinai kuwai. Uruu idi ãaipan padamata pazaamatan uruu, mazan ãtarian iriba'o pidannaos ai, uruu idi ãmakon u'ai ãwa'aka'akan naazu.

Tax kawinipinaapa-kaos

daua'o

(Matthew 22:15-22; Luke 20:20-26)

¹³ Uruu dauna'an Jewnao naobanaanao dyuudan Phariseenao na'iki Herod pidanannaos Jesus di'iti, ãtiwaa-kidapa'ananuzu, ãabata'azon uparadan pana'itin. ¹⁴ Uruu ãkaawan naa ãkian Jesus ati, “Tiichaa, waaitapanii pugaru mishi'o puparadan, aonaa turuu pidan tanawatan pudi'itimpan. Umanawun-tinpainao paradan, aonaa punyukunuupan. Mazan mishi'o pa'an pukakinaopan Tominkaru aipan kawana'ati. Na'apa dii mooko wakakinaorinaa kian? Utaapada wataan tax puraatananaa kida naobanai Caesar ati, oo aonaa?”

¹⁵ Mazan Jesus aitapa ãzaamikipa'azon karikaonan, ukian ã'ati, “Kandii nii utiwaa-kidapa'azon õgaru? Puna'aka õ'ati wizi'i'o puraata sodi, õtukapa kiziz.” ¹⁶ Sariapa ãna'akan bauda'apa puraata u'ida'ati. Upishaan naa ãdyaun, “Kanom dikin, oo kanom uu kida diida'a'orazu'u?”

“Naobanai Caesar wuru'u,” ãkian.

¹⁷ Uruu idi Jesus kian, “Ukau'an utaa naobanai Caesar ati u'idiwau, na'iki utaa Tominkaru ati u'idiwau kapam.”

* **12:11** Psalm 118:22-23

Tuukii manawun ĩdi'itinpan Jesus dau'u na'apain.

Pishauta-karu kadishita-karu dau'u mawaka-kizai iki

(Matthew 22:23-33; Luke 20:27-40)

¹⁸ Kaina'a Sadduceenao,† aonaa ĩmishidan pidan kadishita-kida-kao nii pamawaka-kizi iki di-ina'iti'i. ĩnao kaawan Jesus ida'ati, ĩpishaanuzu kaikapa'a: ¹⁹ “Tiichaa, Moses saadanii di'ora'a kakinaorii wa'ati. ‘Aizii pidan mawakan an, uwa'akan paudaiaro maudani-daun, marii pidan mawaka'oraz inawuzu mazidan otuma, ĩkaudani kizi mawaka'o dani nii.’‡ ²⁰ Kaina'a 7 inawuzuinao. Kiwiin ĩtuuniz mazidan, mazan aonaa zii pu'u udaiaro kaudanin umawakan naa. ²¹ Uruu idi u'inawuzu udawu'iti'o zaamatan na'iki umazidan pa'inawuzu daiaro-daun tuma, mazan na'apa koshan umawakan, aonaa zii okaudanin pu'u. Udauna'an ba'oran u'inawuzu mazi-dan otuma, mazan na'apa koshan umawakan, aonaa zii okaudanin pu'u. ²² Ba'oran mazi-dan otuma na'apa koshan umawakan, udauna'an ba'oran, atii ipai u'inawuzunao mazidan otuma. Mazan ipai daunuuda'u ĩmawakan, na'iki aonaa bauda'apa ĩnao wa'aka'o nii paudani otuma. Atii ba'oran dono, omawakan naa kapam wuru'u ĩdaiaro daunuz. ²³ Aizii pidannao kadishita-kida-kao dono pamawaka-kizi iki. Na'ia'oram nii daiaraitapa oroo? Usha'apanum kau'an ipai 7 daon-aioranao mazidan otuma,” ĩkian.

† **12:18** Sadducee: Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii. ‡ **12:19** Deuteronomy 25:5-6

²⁴ Jesus dako'atin ĩdyaun, ukian, “Pakawan zii mooko aonaa uaitapan! Umaaitapakan idi'o saadauzo-kariwaiz Tominkaru Paradan, na'iki wuru'u Tominkaru ma'ozakanuz. ²⁵ Mawakainao kadishitan dono kakupa-karu di'iti, Angelnao kawanu'o nii ĩdyaun aokazi ii. Aona'o nii powa'a mazida-karu na'ii. ²⁶ Ōkowaadan nii unao ati aizii, mishi mawakainao kadishita-kida-kaon nii. Aonaa mooko utukapauzon usaadinpan Moses kaaritan ida'a, tikazi tominan dono'oraz ko'ori'o kazamaka'o di'iki? Na'apa sha'atii usaadinpan Tominkaru paradauzon dono'oraz Moses ati, ukianuz, ‘Ōgaru Abraham Tominkarun, Isaac Tominkarun, Jacob Tominkarun kapam.’ ²⁷ Uruu kakupainao Tominkarun, aonaa mawakainao Tominkarun mani. Tuubaru'o ida'an manawun upozawatapan!”

Umanawunu'o manawun kakinaorii
(*Matthew 22:34-40; Luke 10:25-28*)

²⁸ Kaina'a tiichaapauzo Moses kakinaori dau'u, uabata wuru'u ĩkadakotinanuz. Utukapan idi kaiman Jesus dako'atin wuru'u Sadduceenao, sariapa uwa'atin Jesus ida'ati upishaanuzu, “Na'ia'oram dii umanawunu'o manawun kakinaorii ipai ba'orainao ai?”

²⁹ Jesus kian, “Umanawunu'o manawun di'orazu'u, ‘Puabata, Israelitenao! Wuru'u Naobanai waTominkarunuz, soo uruu bauda'apa, Tominkaru. ³⁰ Pumarainapa tuukii Naobanai wuru'u puTominkarunuz ipai punyukunuu iki, ipai pudoronaa ii, ipai pudi'itinpan ida'an, ipai puma'ozakan ida'an kapam.’

³¹ Ba'oran udawu'ati'o umanawunu'o kakinaorii

kaikapa'ora'a: 'Pumarainapa ba'oran pidannao na'apa pumarainpan kawan punanaa.'§ Aonaa ba'oran umanawunu'o nii manawun kakinaorii wuru kida aia'a."

³² Tiichaapauzo Moses kakinaori dau'u kian Jesus ati, "Kaiman Tiichaa! Mishi'o kaiwuru'u pukianuz. Uruu mishi bauda'apa'o Naobanai Tominkaru, aonaa ba'oran Tominkaru nii.

³³ Na'apa'o mishi kaiwuru'u. Pumarainapa pa'i tuukii Tominkaru ipai punyukunuu iki, ipai pudi'itinpan ida'an, ipai puma'ozakan ida'an. Marii kizi kapam pumarainpan ba'oran pidan na'apa pumarainpan kawan punanaa. Uruu dya'utama'oraz kakinaorii, powa'a'o zii umanawunun, pidan taan ai kawaoda-kariwai uzai na'iki ba'oran kida aimaakan taa-kariwaiz Tominkaru ati'o ai," ukian.

³⁴ Jesus aitapa kaiman tiichaapauzo Moses kakinaori dau'u dako'atin paugaru, uruu idi ukian, "Aonaa pumunapon Tominkaru Naobanai-tinpan ai." Uruu dauna'an ipai ba'orainao tarian pa-pishautan ai uruu.

*Kanom kaduz dii
wuru'u Christ kii-kizaiz*

(Matthew 22:41-46; 23:1-36; Luke 20:41-47)

³⁵ Jesus kakinaopan dono Tominkaru Dapu ii, ukian, "Kandii nii mooko tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u kian wuru'u Christ dyuuda'azoo-kariwaiz, David takaan-daunu'o nii wuru'u uruuz? ³⁶ Kaimana'o Doronaa ida'ana'o tawuru'u David kiauonuz kaikapa'a: Naobanai Tominkaru kian ñNaobanaa ati, 'Pusakanata da'a'a

§ 12:31 Leviticus 19:18

õdiwa'ora antanapu atii õmuudan putarubanao puwaranu'u.*

³⁷ “David dakotan pu'u uruu panaobanaa nii, na'apa di'i naa mooko udani-daun wuru'u uruuz?”

Iriba pidannao kasaba'ukinpainaouz, konaukii ãabatapan Jesus kuwaa. ³⁸ Ukian naa koshan ã'ati, “Uzaudin pa'i wunao aia'a tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u. Ìnaudapa pakaiwadapan pachi'ikapa-kizi kawana'ati dawuu za'aba'i kida'o kamicha. Na'iki ãaipan pataapa-kao umanawun kida'o pidannao nii kasaba'uinapa-kizai ii kida. ³⁹ Ìaipan pasakanatan taapa-kariwai umanawun-tinpainao pidannao taba kida ida'a synagoguenao ii, na'iki ãsakanata'azon kiwiin manawun kida'o tabai ida'a aroapa-karu dono. ⁴⁰ Mazan upu'u ãpataka'utan zunnao mawakainao ãdaiarunao, ãzaamatan ida'an ãsha'apauz ãdapu iki. Uruu dauna'an ãaipan patukapa-kao kaimanainao nii patoriinpan ida'an dawuu kida. Na'apainao pidannao pataka'uta-kao nii tuukii manawun.”

*Zuna, mawaka'o odaiaru
taan puraata*

(Luke 21:1-4)

⁴¹ Jesus sakanatan Tominkaru Dapu ii maon-apa puraata taapa-kizinao dazaba'a, uawunuu-tapan ipai pidannao paidan papuraatan unazo iti. Iriba kapuraataniinao taan dobata kida puraata. ⁴² Udauna'an mapuraatan-ziiwa maudaiaruiba taan dya'utam sodi isha'o puraata. Aonaa dobata'o mani wuru'u. ⁴³ Udapadan

* **12:36** Psalm 110:1

patominapa-kidaniinao baokopa pa'ida'ati, ukian ĩ'ati, “Ōkowaadan nii u'ati di'ora'a mapuraatanu'o zun taan puraata kinnaa zo'iti powa'a zii manawun ipai ba'orainao ai. ⁴⁴ Usha'apanum kau'an baokoinao taan, aonaa paaiapani'ĩ naa mani puraata, mazan oroo pamapuraatanun pu'u, ipai otaan pataapanii sodi puraata pamashaapa-kinnaa ni'o padamata.”

13

*Jesus kian Tominkaru Dapu kaboobi'ii-karu nii
(Matthew 24:1-2; Luke 21:5, 6)*

¹ Jesus koditan pu'a'a naa Tominkaru Dapu iki, bauda'apa utominapa-kidanii kian u'ati, “Putukapa Tiichaa! Konaunam mishi kabaun na'iki ukorarannaa toma-kao, kaiman mishi ĩtomanuzu udaru kida'o kuba idi!”

² Sariapa Jesus kian u'ati, “Putukapa wuru'u udaru'oraz kabaun na'iki ukorarannaa kidaz? Aona'o nii bauda'apa kuba mashaapan pamuudakizinaoa'a, ipai'o nii ĩkaboobi'ii-kao kida.”

*Jesus tominapa-kidaniinao baiaapan nii oia'o
(Matthew 24:3-14; Luke 21:7-19)*

³ Uruu dauna'an Jesus sakanatapan Olive Naawa ii Tominkaru Dapu pa'inamun, sariapa Peter, James, John na'iki Andrew pishaan uruu pairibannao daida'an, ⁴ “Pukowaada wa'ati na'apainim nii zii di'ora'a sha'apanu'u. Kanoma'o nii sha'apa, waaitapa-kinnaa nii usha'apa'azon naa.”

⁵ Jesus kian ĩ'ati, “Uzaudin pa'i, aonaa utaapada'ana'a pidan mariidan unao. ⁶ Iriba pidannao kaiwaan nii õ'uu, ‘Ōgaru uruu!’ ĩkian nii,

ĩmariidan nii kapam iriba ba'oran pidannao kida.
⁷ Mana'a utaria'ana'a uabatan dono tarubainao mizaataakapan, na'iki uabatan dono kadakotin-karu munapo'o tarubainao mizaataakatinan dau'u. Na'apa kida'o aimaakan sha'apan nii, mazan aonaa zii amazada ikoda'azon patokon mani wuru'u. ⁸ Wiizai kida mizaataakan nii pa'atiaaka; donoi kida mizaataakan nii pa'atiaaka. Kaina'a'o nii imi'i nakainan ipai amazada kawana'ati, kaina'a'o nii zamazikaru kida kapam. Mazan baiatin-karu kida sakadinan zii karikaonan wuru'u. Shakata'azo'o koraidaonaa kaziwan sakadinan kawanu'u zii wuru'u.

⁹ “Ukau'an uzaudinpa'a naa pa'i. Usha'apanum kau'an uzaamata-kao nii, na'iki una'aka-kao nii kootowapa-kizai iti. Uba'izii-kao nii synagogue ii kida; ukadishitan nii kazowautapainao wiizai kida na'iki kingnao kanaapu ati õgaru dikin ii; ukowaada kizi kapam Kaimana'o Kuwai õdau'ana'o. ¹⁰ Mazan amazada tokon kaawan ua'ii, marii kizi kiwiin Kaimana'o Kuwai kowaada-kao ipai wiizai kawana'ati.

¹¹ “Aizii uzaamata-kao dono, na'iki ukootowapa-kida-kao dono, mana'a udi'itinpa'ana'a upishaa-kao ua'ii na'apam nii ukian. Mazan upishaa-kao dono'o naa, ukowaada'aka kanom dyuuda-kariwai ukowaadan. Usha'apanum kau'an aonaa unaou'o nii mani parada, mazan Kaimana'o Doronaa taan nii uaitapa-kinnaa nii na'apam nii ukian.

¹² “Uruu dono pidannao zowii-kidan nii pa'inawuzunao. Daruinao na'apa'o nii ĩzowii-kidan paudainao. Daniinao kashadapan nii

padarunao na'iki padaronao, na'iki ĭzowii-kidan nii ĭdyaun. ¹³ Ipai'o nii pidannao to'ora-kizaitapan unao õgaru dikin ii. Mazan kanom tuuda'o ipai wuru kida'a atii utokon iti, kazannaata-karu nii uruu.

Kichana'iki-kia'o aimaakan sha'apan nii

(Matthew 24:15-28; Luke 21:20-24)

¹⁴ “Mazan utukapan dono'o naa kachama'idiikia'o aimaakan muuda-kaõ aonaa uaiapa-kizinaou'u mani, na'iki umana'idii-kidan amazada pidan ai.” (Marii awunuutapa'o kaarita di'itapan na'apa'oram saada-kariwaiz.) “Ukau'an marii mashaapainao Judea Baara ii kidoopan naa midukuo kida iti.* ¹⁵ Pidan sookapa'o paniba ii, marii kizi aonaa umorotan padapu nazo iti powaa iti aimaakan pana'aka'azonii dau'ati. ¹⁶ Pidan kaudina'o pazakapun ii, marii kizi aonaa ukiwan padapu iti pachaakitan dau'ati. ¹⁷ Kasha'ora'o nii manawun aimaakan sha'apan ki'iwi-ziiwanao ati uruu dono, na'iki daroinao biidapainaouz zii ĭdainao ati, uruu kmoon kida kaawan dono. ¹⁸ Utoriiñapa Tominkaru ati aonaa kizi usha'apan amazada wadidiizon dono!† ¹⁹ Usha'apanum kau'an wuru'u kichana'iki-kii kida'oraz aimaakan sha'apan dono, powa'a'o nii zii manawun ukichana'iki-kian aimaakan sha'apa'o, amazada sakadin-kizi iki'o ai, na'iki kai'i aimaakan sha'apan ai. Na'iki aona'o nii aimaakan sha'apan na'apa powa'a koshan.

* **13:14** Daniel 11:31 † **13:18** amazada wadidiizon dono: kichana'iki-kii manawun chi'ikapa-karu amazada wadidiizon dono. English ida'an udakota-kaõ ‘winter.’

20 Mazan Naobanai awutapadan nii wuru'u usha'apan kmoon kidaz, aonaan an mani, aona'o nii bauta'apa pidan kakupan. Upidanannao kaina'an idi'o wuru'u uawutapadanuz kamoo kida. 21 Uruu dono, na'ia'oram pidan kian an pu'ati, 'Putukapa, di'i Christ!'[†] oo 'Putukapa, kindi'ii zu'u!' mana'a pa'i pumishida'ana'a uruu. Aonaa mishi'o mani wuru'u. 22 Dakotinpainao Christ nii na'iki dakotinpainao prophetnao nii kaawan nii, ĩmariidapa'anan pidannao karikaonan. ĩsha'apatan nii umanawun kida'o aimaakan di'itinapa-kida'o nii pidan ĩtanawata-kinaa nii Tominkaru pidanannao pana'iti, ĩturuan an mazan. 23 Uzaudin kizi pa'i! Ōkowaadan u'ati ipai wuru kida'a, usha'apan ua'ia'o zii wuru'u.

Daonaiora Aokazi Iki'o wa'atin daua'o

(Matthew 24:29-35; Luke 21:25-33)

24 "Na'apain uruu dono kichana'iki-kia'o aimaakan sha'apan dauna'an, kamoo marutan nii na'iki kauzu aona'o nii ukanadan powa'a. 25 Wizinao kida waota'o nii aokazi iki, na'iki ipai'o nii aimaakan wuru'u doko ii kida'oraz zikadinan. 26 Uruu dauna'an Daonaiora Aokazi Iki'o aidinan ni'i naa, uwa'atin nii isha'iz bii an, umanawunu'o ma'ozaka-karu na'iki umanawunu'o konaunamakarū ida'an. 27 Udyuudan nii pa'angelinnao ipai amazada shakaru ii aka, imi'i baara ana'oraz, ĩkasaba'uka kizi ipai Tominkaru zaamatanii papidanannao nii.

[†] 13:21 Christ: wuru'u Tominkaru dyuudaniaz papidanannao zannaa nii. Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

28 “Marii kizi fig kadunaa tominapa-kidan pu-garu. Putukapan dono ukadunaa pa'ishizo-dinan na'iki pa'ina'o uanaba sodi kida koditan, puaitapa pidan paowinpan kamoo maonapatan wuru'u. 29 Na'apa kapam kichana'iki-kia'o aimaakan kida sha'apan dono, puaitapan nii òkaawa'azon kamoon maonapatan naa wuru'u. 30 Òkowaadan nii u'ati aimaakan mishi'o, ipai'o nii aimaakan kida sha'apan na'apa, kai'o pidannao mawakan ua'ii ipai. 31 Aokazi na'iki imi'i baara mainaabatanan nii, mazan òparadan kida aona'o nii na'apainim umainaabatanan.

Ukaawan kamoon, aonaa uaitapa-kaos
(Matthew 24:36-44)

32 “Aona'o nii bauda'apa pidan aitapan na'apainim nii oo na'iam nii kamoo wuru sha'apanu'u, aona'o nii Angelnao aokazi ia'o oo Tominkaru Dani aitapan, soo Tominkaru'o nii aitapa pa'anaz. 33 Puawunuutapa, puzaudin, usha'apanum kau'an aona'o nii puaitapan na'apainim nii wuru sha'apanu'u. 34 Pidan makon kawanu'o padapu iki na'iki uwa'akan papoitorunao awunuutapa'o niizu, ipai ukakaudin-kizitan ìdyaun, na'iki udyuudan taapa'o nii paniinom mashaapan zaudinapa. 35 Puawunuutapa, ukau'an, aona'o nii puaitapan na'apainim nii kadapu'o kaawan powaa ati, panaadon wachuupunin oo tomun-zikon, oo kuruku ka'aranpanin, oo kamoo koditanin. 36 Ukaawan dono masha'apakiaka, aonaa kizi pa'i uikodan puda'awupan. 37 Na'apam òkian

u'ati aizii, õparadan ipai pidan ati'o wuru'u:
‘Uzaudinapa!’ õkianuz.”

14

Jesus zowau kaduunuu-ka

Bethany ii

*(Matthew 26:1-16; Luke 22:1-6; John 11:45-53;
12:1-8)*

¹ Uruu dono dya'utam kamoo baokopainpauzo-
karu kamoo kaawan ua'ii, na'apain Jewnao
nyukunuitapauzon pakazannaatauzo-ka
kamoon, Egypt Baara sannao ai, na'iki na'apain
bread nikauzo-ka mawiki'ina'o. Faadaanao
zowaunaanao na'iki tiichaapauzonao Moses
kakinaori dau'u dawatan na'apam kizi
pazaamatan Jesus pidannao daida'an, ãaipan
pazowiinuzu. ² Mazan ïkian, “Aonaa kizi pa'i
washa'apatanuzu baokopainapa-karu dono,
panaadon wato'orataaka-kidan pidannao
pa'atiaaka na'iki wa'ati kapam.”

³ Na'apain Bethany ia'o Jesus, Simon,
kabishopankauzo kichana'iki-kizai bishoi idi
dapu ii. Jesus aroapatinan pu'u, zun morotan
ona'akapanii moto sodi, kuba idi'o utoma-ka,
paida'o kaduunuribai kawinipina'o idi, nard kia'o
udakota-ka. Oda'atan moto sodi, udauna'an
oshootan naa wuru'u kaduunuribai Jesus zowau
di'iti. ⁴ Pabi'i kida pidannao na'a'o to'oran, ïkian
pa'atiaaka, “Kandii ni'o kaduunuribai wakuda-
kao? ⁵ Turua'o padamata usellii-ka dobata 300
wizi'i kida'o puraata* ai, udauna'an uwinipinaa

* **14:5** 300 wizi'i kida'o puraata: bauda'apa'o wunu kaudin-karu
winipinaa.

taa-ka'o pataka'utinainao ati!" Īdakoopan kapam oroo wuru'u ĩna'apanuz.

⁶ Mazan Jesus kian ĩ'ati, "Marina'a oroo! Kanom nii unyukunuitapanuzo? Kaimana'o wuru'u osha'apataniaz ō'ati. ⁷ Karikaonanuo'oo nii pataka'utinainao pidannao na'an unao tuma, turua'o nii ukaminka'utan ĩdyaun uaipan kawana'ati. Mazan ōgaru aona'o nii ōna'an utuma karikaonan. ⁸ Osha'apatan pasha'apata'azoonii; oshootan kaduunuribai ōmada di'iti, ominziwatan ōnanaa ōdida-ka'o ua'ii. ⁹ Aizii mishi'o ōkian u'ati, na'iam dono Kaimana'o Kuwai kowaada-ka'o ipai amazada kawana'ati, wuru'u osha'apataniaz ō'ati kowaada-ka'o nii onyukunuitapa-kinoo nii."

¹⁰ Udauna'an Judas Iscariot, uruu 12 Jesus tominapa-kidaniinao bii iki'o makon faadaanao zowaunaanao di'iti, ukaakapa'anan Jesus ĩ'ati. ¹¹ Īabatan idi una'apan, sariapa ĩkonaukian. Na'iki ĩkian ĩtaan nii puraata u'ati. Uruu dauna'an udi'itinpan naa na'apam kizi pakaakapaan Jesus ĩ'ati.

Ubaokapan naa Jesus aroopan Passover Kamoon dono

(Matthew 26:17-30; Luke 22:7-23; John 13:21-30; 1 Corinthians 11:23-25)

¹² Aizii kiwiitapa'o kamoo Bread Mawiki'ina'o Nikauzo-ka'o Kamoon kida dono, na'apain kapam kaznizonao zowiauzo-ka'o Passover wanyukunuunaa nii. Uruu idi Jesus tominapa-kidaniinao pishaanuzu. Īkian u'ati, "Na'iam

nii puaipan waminziiwa-kidan Passover wanyukunuunaa?”

¹³ Uruu dono udyuudan dya'utam patominapa-kidaniinao, ukian ĩ'ati, “Umako donoi iti, na'ii uikodapan nii daonaiora kapowanka'o wunu moto zo'an. ¹⁴ Uda'an uruu atii kabaun iti, umorota-kiziz. Na'ii upishaa kadapu'o, na'iki ukii pa'i u'ati, ‘Watiichaan kian, na'ia'oram dii kabaun nazoo putaan nii u'ati, unika-kizi ni'oraz Passover wanyukunuunaa patominapa-kidaniinao tuma?’ ¹⁵ Udauna'an kadapu'o tukapa-kidan u'ati udaru'o kabaun nazoo na'iki dokoa'o kapam, minziiwata-kariwai'i naa unazoo aroapa-karu ua'ii. Na'ia'a naa pa'i uminziiwata ipai aimakaan wa'ati.”

¹⁶ Udauna'an wunaou'u dya'utamainaouz mako'okan naa donoi iti. ĩkaawan na'iti, na'apa mishi ipai aimakaan sha'apan Jesus paradan kawana'ati. Uruu idi na'ia'a naa ĩminziiwatan Passover wanyukunuunaa.

¹⁷ Aizii kamoo tipitan dauna'an, uru'u naa Jesus kaawan 12 patominapa-kidaniinao tuma.

¹⁸ ĩaroapatinan pu'a'a naa miisa[†] ida'a, Jesus kian ĩ'ati, “Mishi'o ōkian, bauda'apa pidan unao bii iki'o aroapatina'o ōtuma zaamata-kidan nii ōgaru ōtarubanao ati.”

¹⁹ Sariapa ĩmanaunama'akan kida na'iki ĩpishaanuzu padawu'atiaaka kida. ĩkian u'ati, “Aonaa mazan ōgaru mani, mishii?”

²⁰ Sariapa Jesus kian ĩ'ati, “Bauda'apa pidan unao bii iki'o, damota'oraz bread patumaaka

[†] **14:18** miisa: English ida'an, table.

ōtuma. ²¹ Daonaiora Aokazi Iki'o mawaka'o nii na'apa Tominkaru Paradan saada-kariwaiz kian kawana'ati. Mazan kasha'ora'o nii manawun wuru pidan baiaapanu'u zaamata-kida'o ni'oraz Daonaiora Aokazi Iki'o patarubanao ati. Kaiman zii mani aonaa ushakatauzon.”

²² Īaroapatinan pu'u, uzaamatan bread na'iki utoriinpan Tominkaru ati udau'an. Udauna'an udu'uubi'ian bread na'iki utaanuzu ĩkawana'ati, na'iki ukian ĩ'ati, “Unika, ōnanaa wuru'u.”

²³ Udauna'an uzaamatan koopo kawazo'o wine idi, na'iki utoriinapa-kidanuz Tominkaru ati. Udauna'an utaanuzu koshan ĩ'ati na'iki ipai ĩtuzan koopo di'iki. ²⁴ Jesus kian, “Di'ora'a ōizain shoota'o ni'oraz iriba pidannao ati, uruu wuru'u kainaabata'o ni'oraz mishi'o nii Tominkaru sha'apatan pasha'apata'azooniaz pidannao ati.†

²⁵ Ōkowaadan u'ati, aona'o nii powa'a ōtuzan wine, atii diina'iti'o nii zii ōtuzan pa'ina'o wine pa'an Tominkaru Naobanai-tinapa-kizi ii!”

²⁶ Uruu dauna'an ĩkunuiian kunui Tominkaru ati, udauna'an ĩmakon Olive Naawa iti.

Jesus kowaadan Peter ati, utaapa-kidan nii paaitapan paugaru

(Matthew 26:31-35; Luke 22:31-34; John 13:36-38)

²⁷ Jesus kian ĩ'ati, “Ipai'o nii uwa'akan ōgaru, na'apa usaadinpan kawan Tominkaru Paradan ida'a kaikapa'a:

† **14:24** Tominkaru sha'apatan pasha'apata'azooniaz pidannao ati: uruu dakota-ka'o Pa'ina'o Covenant. Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii, ‘covenant’ waranu'u.

‘Ōzowian nii kaznizonao taapiki,
 na'iki ipai'o nii kaznizonao
 makoodanainan pana'iti kida,' kia'oraz. §

²⁸ Mazan ōkadishita-kida-kao dauna'an ōmawaka-kizi iki, ōmakon nii u'ua'ati Galilee Baara iti.”

²⁹ Peter kian u'ati, “Baokoinao mani wa'akan nii pugaru, mazan ōgaru, aona'o nii ōwa'akan pugaru!”

³⁰ Jesus kian Peter ati, “Ōkowaadan nii pu'ati, kuruku ka'aranpan ua'ii itamau aizii aiwaka'an, idikinau'o nii pukian pidannao ati aonaa puaitapan ōgaru.”

³¹ Powa'a zii Peter ma'ozakadinan, ukian, “Aonaa na'apainim nii ōkian aonaa ōaitapan pugaru, atii ōzowii-kao putuma!” Ipai ba'oran tominapa-kida-kariwainao, na'apa kida ĩkian kapam.

Jesus toriinpan Gethsemene ii
(Matthew 26:36-46; Luke 22:39-46)

³² Udauna'an ĩkaawan amazada Gethsemene kia'o udakota-kao di'iti, na'ii Jesus kian patominapa-kidaniinao ati, “Usakanatapa zii da'a'a ōtoriiŋpa'anan pu'u di'itanpu'u.” ³³ Una'aka Peter, James, na'iki John patuma. Udauna'an tuukii ukasha'oran, udopian panyukunuu ii.

³⁴ Ukian ĩ'ati, “Tuukii manawun ōnyukunuu kasha'oran dikintan ōgaru, mawaka-karu di'iti manawun ōabatanuz. Una'a da'a'a, upokodapa pa'i.”

³⁵ Masakauda'u umunapon umako'okan ĩ'ai, uwashatinan paawun baara ikinapu, imi'i baara

§ 14:27 Zechariah 13:7

iti, na'a'a naa utoriinpan, aonaa padamata uaipan pabaiaapan pataka'utin-karu. ³⁶ “Paapaa, Ōdaru, ipai aimaakan masha'apannaa pu'ati. Turuu pudobata-kidan wuru'u ōbaiaapa'azooniaz ō'ai. Mazan aonaa ōaipan kawana'ati mani, soo puaipan kawana'ati pa'an.”

³⁷ Udauna'an ukaawan powaa ati patominapa-kidaniinao ida'ati, uikodan ĭdyaun da'awu'u naa. Ukian Peter ati, “Simon, puda'awun wuru'u? Aonaa puka'iitan pupokodapan masakauda'u karikaonan?” ³⁸ Jesus kian ĭ'ati, “Upokodapa na'iki utoriinapa aonaa kizi oia'o tiwaa-kidapan unao. Udoronaa minziiwa padamata, mazan unanaa ii aonaa uturuuan.”

³⁹ Udauna'an ukiwan koshan patoriinapa-kizi iti, na'apa koshan utoriinpan kiwiitapa'o kawan. ⁴⁰ Uruu dauna'an ukaawan koshan patominapa-kidaniinao ida'ati, uikodan ĭdyaun da'awu'u naa; aonaa ĭka'iitan papokodapan. Na'iki aonaa ĭaitapan na'apam pakian u'ati.

⁴¹ Ukaawan dono ĭ'ida'ati idikinautan ida'a, ukian ĭ'ati, “Pakawan zii uda'awupan usookapan zii? Turua'a naa! Aizii Daonaiora Aokazi ĭki'o kaakapaa-kaoa'a naa oiainao pidannao ati. ⁴² Ukadishita'a naa, wamako'o naa. Utukapa kaawa'a naa kaakapa'oraz ōgaru!”

Jesus zaamata-ka'o dau'a'o

(Matthew 26:47-56; Luke 22:47-53; John 18:3-12)

⁴³ Jesus kadakotinan pu'u zii, Judas kaawa'akan naa. Uruu 12 utominapa-kidaniinao bii iki'o. Utuma iriba pidannao kamarian-tinpainao na'iki

ka'utapainao pazowiin kida kaawan. Wunao dyudaniinaou'u faadaanao zowaunaanao, tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u, na'iki kazowautapainao Jewnao. ⁴⁴ Aizii wuru'u kaakapaamikitina'oraz kakinaotani'i naa wuru'u tarubainaouz. Ukian i'ati, "Pidan õkissitaniaz, uruu wuru'u uaipaniaz. Uruu pa'i uzaamata na'iki una'aka'a naazu."

⁴⁵ Judas makon sariapa Jesus di'iti, ukian u'ati, "Tiichaa." Na'iki ukissita'akan naazu. ⁴⁶ Uru'u naa i'zaamata'akan Jesus.

⁴⁷ Mazan bauda'apa pidan na'a'o ukadishitapan so'otan pamarian usa'ukan Umanawunu'o Faadaa poitoru tain. ⁴⁸ Sariapa Jesus paradan i'ati, ukian, "Kandii nii uwa'atin õdau'ati, una'akan umarian na'iki uzowiin kida, uzaamata-kinaa nii õgaru; zowii-miki nii utaapan õgaru? ⁴⁹ Ipai kamoo õkakinaopauzon unao Tominkaru Dapu ii, na'iki aonaa uzaamatan õgaru. Mazan marii saada-kariwaiz kida Tominkaru Paradan ida'a'oraz mishiinan." ⁵⁰ Udauna'an ipai utominapa-kidaniinao kidoopan, i'wa'aka'akan naa uruu.

⁵¹ Pa'ina'o zii daonaiora da'anapatinan Jesus dawu'ati, aona'o ukaiwadapan kamicha, soo ushibatapan pamada kamicha idin idi karikaonan. Tarubainao tiwaan pazaamatanuzu, ⁵² mazan udima'akan i'ai makamichan-daun, uwa'aka'akan naa pashibirinaa kamicha idin i'tuma.

Jesus tiwaa-kidapa-kao

(Matthew 26:57-68; Luke 22:54-55, 63-71; John 18:13-14, 19-24)

⁵³ Na'iki'o ñna'akan Jesus Umanawunu'o Faadaa dapu iti. Na'ii ipai faadaanao zowaunaanao, ipai kazowautapainao Jewnao, na'iki ipai tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u baokopatinan. ⁵⁴ Peter na'iti umakon udawu'ati munapo uwa'akinpan, udauna'an umorota'akan naa Umanawunu'o Faadaa dapu panibazooti iti. Na'ia'a naa usakanatapan awunuutapainao kabaun tuma uwiichadinpan tikazi di'iti.

⁵⁵ Uru'u naa faadaanao zowaunaanao na'iki ipai ba'orainao kootowapa-kidauzonao pidannao tiwaan paikodan kowaada-karu nii dikauda'o Jesus sha'apatan pazowii-kida-kinaa niizu, mazan aonaa ñikodan. ⁵⁶ Iriba pidannao mariidinan Jesus dau'u, mazan pana'a kida ñparadan karikaonan. ⁵⁷ Udauna'an ba'oran pidannao kadishitan ñmariidinan Jesus dau'u, ñkian, ⁵⁸ “Waabatanii ukian kaikapa'a: ‘Ōkaboobi'ian nii wuru'u Tominkaru Dapuz pidannao tomaniaz, idikinauda'u kamoo dauna'an ñkadishita-kidan nii ba'oran, aonaa pidan tomanii mani.’ ” ⁵⁹ Ñnao kapam pana'a kida ñparadan karikaonan.

⁶⁰ Umanawunu'o Faadaa kadishitan ñkanaapu ati, upishaan Jesus kaikapa'a: “Aona'o nii pudako'atin kaiwuru'u ñparadan pudau'oraz?”

⁶¹ Mazan Jesus mashaapan mashaa, aonaa uparadan. Powa'a koshan Umanawunu'o Faadaa pishaan uruu, “Pugaru mishi Christ, Kaimana'o Tominkaru Daniz?”

⁶² Jesus kian, “Mishi õgaru wuru'u. Utukapan nii Daonaiora Aokazi Iki'o sakanatan Tominkaru umanawunu'oraz diwa'ora antanapu; utukapan nii kapam uwa'atin isha'iz tuma aokazi iki!”

⁶³ Jesus na'apan idi, sariapa Umanawunu'o Faadaa kuzuuta'akan pakamichan pato'oran idi, “Aona'a naa waaipan ba'oran paradan powa'a!
⁶⁴ Uabata na'apam uwazootapa'azon Tominkaru. Ukau'an na'apam ukian?” Ipai ĩkian, usha'apatan idi na'apa'oraz oia'o, marii uzowii-kaao.

⁶⁵ Pabi'i kida pidannao na'ainao sopitan paza-adako Jesus di'iti. ĩshibatan uawun, udauna'an ĩzowitanuzu. ĩkian u'ati, “Kanom zowita'oraz pugaru?” Na'iki watchmantapainao na'aka'akan naaz, ĩta'iautapaanan naa uruu kapam.

Peter kian aonaa uaitapan Jesus

(Matthew 26:69-75; Luke 22:56-62; John 18:15-18, 25-27)

⁶⁶ Peter na'ian pu'u Umanawunu'o Faadaa panibazooti baara ii, bauda'apa poitoruiaba kaawan na'ati. ⁶⁷ Otukapan dono Peter tanaapatinan tikazi ida'a, sariapa oawunuupa'akan u'ati. Okian, “Pugaru na'ia'o kapam Jesus Nazareth san tuma. Mishii?”

⁶⁸ Sariapa umariidina'akan. Ukian o'ati, “Aonaa õaitapan kanom dau'ana'o wuru'u pukadakotinanuz.” Uruu idi umakon paniinom iti. Uru'u naa kuruku ka'aranpa'akan naa.

⁶⁹ Poitoruiaba tukapan uruu na'ii, sariapa okian koshan na'ainao kadishitapan ati, “Mishi'o uruu ĩminauda'u!”

⁷⁰ Mazan Peter mariidan ĩdyaun koshan.

Masakauda'u uruu dauna'an kadishitapainao na'a pishaan naa Peter koshan. ĩkian, “Mishi'o pugaru ĩminauda'u, pugaru kapam Galilee Baara san.”

⁷¹ Udauna'an Peter kian, “Na'apam òkian mishi'o wuru'u! Marii Tominkaru pataka'utan ògaru òmariidinan an! Òkian, aonaa òaitapan kanom dau'ana'o wuru'u ukadakotinanuz!”

⁷² Uru'u naa kuruku ka'aranpan naa koshan ita-mautannaa; sariapa Peter nyukunuuan na'apam Jesus kiauzon da'i pa'ati, “Kuruku ka'aranpan ua'ii itamau, idikinau'o nii pukian aonaa puaitapan ògaru.” Na'iki'ora'a naa uzaada'akan tuukii.

15

Jesus na'aka-kao Pilate di'iti

(Matthew 27:1-2, 11-14; Luke 23:1-5; John 18:28-38)

¹ Chaapi'ikiiman, faadaanao zowaunaanao baokopatinan kazowautapainao Jewnao tuma, na'iki tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u, na'iki ipai kootowapa-kidauzonao pidannao tuma. Ìnaou'u naa baokopatan padi'tinpan kadimana'o ida'an na'apam kizi pasha'apatan uruu. Uruu dauna'an ìdodotan Jesus anoba kida chain idi, na'iki'o ìna'akan naazu Pilate di'iti.

² Na'ia'a naa Pilate pishaanuzu, ukian Jesus ati, “Pugaru mishi Jewnao naobanaa king?”

Jesus kian u'ati, “Na'apa'o kaiwuru'u pukianuz.”

³ Udauna'an faadaanao zowaunaanao kian Jesus dau'an, “Usha'apatauzonii iriba oii kida'o aimaakan.” ⁴ Udauna'an Pilate pishaan koshan Jesus, ukian u'ati, “Aonaa na'apam pukian pukazannaatin-kinaa nii? Puabata na'apam ìparadan kida pudau'an.” ⁵ Mazan aonaa na'apam

Jesus kian powa'a. Uruu idi Pilate di'itinpan tuukii.

Pilate dyuudan Jesus zowii-kao

(Matthew 27:15-26; Luke 23:13-25; John 18:39—19:16)

⁶ Ipai wunu, wuru kaawan dono'o baokopainapa-karuz (ĩnyukunuitapauzonuz da'i pakazannaatauzo-kao kamoon), Pilate kodita-kidauzonii bauda'apa pidan taraa-kizai iki, pidannao aipan kawana'ati da'i. ⁷ Uruu dono kaina'a'o pidannao mizaataakapauzonao tiwautauzo pawaatan Romannao pawiiizi ai, na'iki ĩzowiinii pidannao; uruu idi ĩtaraa-kao. ĩbi'i kaina'a pidan Barabbas kia'o u'uu. ⁸ Ipai kasaba'ukinpainao pidannao wa'atin Pilate kanaapu ati, ĩpishaan uruu ĩaipan ukodita-kidan bauda'apa taraapa-kariwai pidan, na'apa usha'apatauzonii kawana'ati ipai wunu. ⁹ Pilate pishaan ĩnao, “Uaiapa sha'a ōmuudan na'iki ōkodita-kidan wuru'u Jewnao naobanaaz?” ¹⁰ Uaitapan idi'o wuru'u faadaanao zowaunaanao kishauzin wuru'u ĩkaakapaanuz Jesus u'ati. ¹¹ Mazan faadaanao zowaunaanao dyuudan ipai pidannao pishaan Pilate, ĩaipan Barabbas kodita-kida-kao. ¹² Pilate kian koshan kasaba'ukinpainao pidannao ati, “Na'apam mooko uaipan ōsha'apatan wuru'u Jewnao naobanaa, king ukii kiziz?”

¹³ Ipai ĩparadan diiwa'o ida'an koshan Pilate ati, ĩkian, “Marii utauka-kao Cross di'iti!”

¹⁴ “Kanom mooko oia'o nii usha'apatan?” Pilate kian.

Powa'a zii manawun ãdiwadan paparadan, ãkian, “Marii utauka-kaao Cross di'iti!”

¹⁵ Pilate aipan idi pakaimandan wuru'u iriba'oraz pidannao nyukunuu, uruu idi ukodita-kidan naa Barabbas ã'ati taraa-kizai iki. Uruu dauna'an udyuudan soldyaanao ba'izian Jesus atii shashota umada, na'iki udyuudan naa kapam ãtaukanuzu Cross di'iti.

Soldyaanao banikiitan Jesus

(Matthew 27:27-31; John 19:2-3)

¹⁶ Na'iki'o soldyaanao morota-kidan Jesus Romannao dapunaa nazo iti, na'ii ãdapadan ipai baokopa ba'oran soldyaanao. ¹⁷ ãkaiwada-kidan wuza'o chaakita Jesus ati, udauna'an ãtoman kowamai kawanu'o kaiwada-karu kadunaa idi, udauna'an ãmuudan naazu uzowau paawa ati. ¹⁸ ãbanikiitan Jesus kaikapa'a, ãkian, “Pugaru King, umanawunu'o Jewnao naobanaa!” ¹⁹ ãba'iziinuzu pazowau an kida atamun idi, ãsopiautapanuzu, ãkodoru'ukan na'iki ãdawukan ukanaapu ati. ²⁰ ãipaian dauna'an pabanikiitan Jesus, ãso'otan naa wuru'u wuza-za'oraz chaakita u'ai, ãkaiwada-kidan ukamichan powaa iti u'ati. Uruu dauna'an ãna'akan naa uruu, ãtauka'anan naazu cross di'iti.

Jesus tauka-kaao Cross di'iti

(Matthew 27:32-44; Luke 23:26-43; John 19:17-27)

²¹ ãmakopa-kizi an ãikodapan pidan Simon kia'o u'uu, Cyrene san, uruu Alexander na'iki Rufus daru. Soldyaanao dyuudan una'akan Jesus crossannaa. ²² ãna'akan Jesus Golgotha iti, (amazada Pidan-Zowau-Niwa'uz-naawa, kia'o

wuru'u udakota-kaos). ²³ Na'ia'a naa ĩtiwaan patuza-kidan u'ati wine, kawiki'ita-kariwai kibia'o myrrh aiba idi, mazan aonaa Jesus tuzanuzu. ²⁴ Udauna'an ĩtaukan naa Jesus cross di'iti. Udauna'an ĩbuutan naa ukamichan pakawana'ati kida, ĩmakinaotan makinaonii ĩtukapa'azon na'ia'oram nii kida, bauda'apa'o pidan zaamatan.* ²⁵ Doko'o za'ora'a naa kamoo chaapi'iki wuru'u ĩtaukanuz Jesus cross di'iti. ²⁶ Kaina'a saada-kariwai ĩmanamikitin-kinaa, “Dii wuru'u King, Jewnao ati,” kii. ²⁷ Na'a udazaba'a ĩtaukan kapam dya'utam koidimikinao, bauda'apa udiwa'oran antanapu na'iki ba'oran uwashabaron antanapu. ²⁸ [Kaikapa'o ida'ana'a saada-kariwai kaarita ida'a'oraz mishiinan, “Oia'o pidan kawanu'o utukapa-kaos,”† kia'oraz.]‡

²⁹ Pidannao dobaapainao kida udazaba an banikiitanuzu, ĩwa'uan pazowau, “Kasha'a!” ĩkian. “Pukian pukaboobi'ian nii Tominkaru Dapu, udauna'an pukadishita-kidan niizu idikinautan kamoo dauna'an. ³⁰ Aizii putoka'a naa pucrossannaa di'iki pukazannaatina'a naa puaipan ati!”

³¹ Na'apa kapam faadaanao zowaunaanao, na'iki tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u banikiitan Jesus, ĩkiitaakapan pa'atiaaka kida, “Ukazannaata ba'oran pidannao, mazan aonaa turuu ukazannaatinan paaipan ati. ³² Watukapa kizi Christ, wuru'u king, Israelitenao naobanaaz token aizii Cross di'iki, uruu ida'an

* **15:24** Psalm 22:18 † **15:28** Isaiah 56:12 ‡ **15:28** Kiwiini'o saada-kariwai ida'a, aonaa di'oraz saadinpanu'u.

kizi wamishidan uruu!” Upu'u zii kapam wunao dakoopan uruu'u, tauka-kariwainauz udazaba'a.

Jesus mawakan

(Matthew 27:45-56; Luke 23:44-49; John 19:28-30)

³³ Sakitapa kamoo di'iki, ipai amazada maruta'akan, atii daawadata kamoo. ³⁴ Udauna'an aka, uru'u naa Jesus kadakon diiwa'o ida'an. Ukian, “Eloi, Eloi, lema sabachthani?” Kaikapa'o wuru'u ukianuz: “ŌTominkarun, ōTominkarun, kanom nii aonaa punyukunuupan ōgaru?”

³⁵ Ba'orainao pidannao kadishitapainao udazaba'a abata wuru'u uparadanuz. Sariapa ikian, “Aushaa uabata, udapadan pa'ida'ati prophet Elijah.” ³⁶ Sariapa bauda'apa pidan dima'akan, udamotan sponge katama'o riwunii di'iti. Udauna'an usawadan naa Jesus dako itiz atamun saba ida'an. Sariapa ukian, “Mashaapa zii! Watukapa kizi panaadon Elijah wa'atin nii utoka-kida'ananuzu.”

³⁷ Udauna'an Jesus kadakon ma'ozaka'o ida'an, uruu mawaka'akan naa. ³⁸ Na'apain na'a'o udaru'o kamicha mada kazadinpa'o Tominkaru Dapu nazo ii, § sariapa ukuzuuta'akan pazikon an doko iki atii apowa iti.

§ 15:38 udaru'o kamicha mada kazadinpa'o Tominkaru Dapu nazo ii: Putukapa kaarita tokon ii ‘Tominkaru Dapu’ dau'an, Parada-karu Masha'apannaada-kinao ida'a.

³⁹ Na'a'o soldyaanao zowaunaa kadishitapan Jesus kanaapu'u. Utukapan idi na'apam Jesus mawakan, sariapa ukian, “Mishi'o mishi Tominkaru Danin wuru'u di'ora'a pidana'a.”

⁴⁰ Na'a'o kapam zunnao munapo zaa ĩawunuutapan. ĩbii iainao na'ii Mary, Magdala sanaaba; na'iki ba'oran Mary, oroo James na'iki Joseph daro; na'iki Salome. ⁴¹ ĩnao da'anapatinao Jesus ukaudinankan dono'oraz Galilee Baara ii, na'iki ĩnao kaminka'uupauzoz da'i uruu. Na'iki iriba kapam baokoinao zunnao na'ii, wa'atiinao utuma Jerusalem ati.

Jesus dida-ka'o

(Matthew 27:57-61; Luke 23:50-56; John 19:38-42)

⁴² Wachuupun di'iti'i naa, uruu dono minziiwatin-karu kamoo kapam wuru'u, ba'oran kamoo tannaa, uruu Sookapa-karu Kamoon. ⁴³ Kaina'a Joseph Arimathea san, na'iki uruu umanawunu'o nii pidannao taapan, na'iki uruu zaudapa'o kapam Tominkaru Naobanaitinan kamoon kaawan. Kamoo tipitan ua'ii uma'ozakada'akan panyukunuu na'iki umakon, upishaa'anan Pilate Jesus nanaa dau'an.

⁴⁴ Sariapa Pilate di'itinpan, uabatan idi Jesus mawaka'aka'a naa. Sariapa udapadan soldyaanao zowaunaa na'iki upishaanuzu, ukian u'ati, “Mawaka'aka'a naa mishi Jesus?”

⁴⁵ “Oo, mawaka'aka'a naazu,” ukian u'ati. Uruu idi'i naa Pilate taapada Joseph na'akan Jesus nanaa.

⁴⁶ Uruu idi Joseph torian naa kawinipina'o kamicha mada, na'iki utoka-kidan naa Jesus nanaa. Udauna'an upapidan naazu kamicha mada idi, na'iki umuudan naazu kichada-kariwai kuba nazo ii. Udauna'an utarata'akan naaz udaru'o kuba idi. ⁴⁷ Mary Magdala sanaaba na'iki Mary Joseph daro tukapanii na'ia'oram Jesus nanaa muuda-kao.

16

Jesus kadishitan pamawaka-kizi iki

(Matthew 28:1-8; Luke 24:1-12; John 20:1-10)

¹ Sookapa-karu Kamoo dauna'an, Mary Magdala sanaaba, na'iki Mary James daro, na'iki Salome torian kaduunuribai ikaduunuu-kinaa nii Jesus nanaa. ² Udauna'an chaapi'ikiiman, Sunday dono kamoo koditanin, uru'u naa imakon baaranai iti. ³ Imakopaanan pu'u dunapota, ipishautaakaan pa'atiaaka kida, ikian, "Kanoma'o nii kidu'uka kuba wa'ati paniinom iki?" ⁴ Usha'apanum kau'an udaru'o wuru'u kubaz. Udauna'an imaonapatapaanan pu'a'a naa na'iti, itukapa wuru'u kuba tuu'uzuz kida'uka'aka-kaoa'a naa.

⁵ Imorotanaakan pu'u ka'unaru nazo iti, sariapa itukapan pa'ina'o zii pidan sakanatapan padiwa'ora antanapu, ukaiwadapanii baraka'o kamicha za'aba'i, na'iki sariapa itarian. ⁶ Mazan ukian itati, "Mana'a utaria'ana'a. Oaitapa udorotapan Jesus Nazareth iki'oraz, tauka-kariwaiz cross di'iti. Uruu kakuda'aka'a naa, aona'a naa uruu nii da'a'a. Utukapa, da'a'a tawuru'u umuudauzo-kaoaz.

⁷ “Aizii ukowaada'ana'a naa di'ora'a kuwai, Peter na'iki ba'oran utominapa-kidaniinao ati. Ukowaada i'ati kiwiita'o ni'i naazu Galilee Baara iti. Na'ia'o nii itukapan uruu tawuru kawana'ati'i uparadauzonuz da'i i'ati,” ukian. ⁸ Udauna'an ikodita'akan baaranai iki idima'akan naa powaa iti. Tuukii itariidinan atii naka-nakaa idyaun, aona'a naa ika'iitan pakakuwaapan patarian idi.

[Kotua'o saada-kariwai Mark kaaritan ipain kaikapa'a]

*Jesus aidinan Mary
Magdala sanaaba ati*

(Matthew 28:9-10; John 20:11-18)

⁹ [Jesus kadishitan dauna'an pamawaka-kizi iki Sunday chaapi'iki, kiwiin uaidinan Mary Magdala sanaaba ati; oroo di'iki'o ukodita-kidauzon da'i 7 oia'o doronainao. ¹⁰ Udauna'an omakon okakuwaapa'anan uminauda'uitapaniinao ati, pakawan zii i'zaadinan pakasha'oran idi. ¹¹ Mary kowaadan naa i'ati patukapan Jesus, kakuda'a naa uruu, mazan upu'u aonaa imishidan oroo.

Jesus aidinan dya'utam pada'anpikinao ati
(Matthew 28:16-20; Luke 24:13-49; John 20:19-23; Acts 1:6-8)

¹² Uruu dauna'an, Jesus aidinan dya'utamainao ati, imakopan pu'u ba'oran wiizainao sodi kida di'iti, mazan aonaa itapanaatanuzu. ¹³ Na'iki'o sariapa ikiwan powaa iti ikakuwaapan baokoinao ati, mazan aonaa imishidan ikuwaa.

¹⁴ Uruu dauna'an Jesus aidinan 11 patominapa-kidaniinao ati, i'aroapatinan pu'u. Uto'orauauzon idyaun imamishidikan na'iki idadaradan idi

panyukunuu tuukii manawun, aonaan idi ïmishidan utukapikinao paradan. ¹⁵ Na'apain ukian ï'ati, "Umako ipai amazada kawana'ati ukakuwaapa'an kizi Kaimana'o Kuwai dau'u ipai pidannao ati. ¹⁶ Kanom mishida'o na'iki chikaawunuina'o kazannaata-karu nii; kanom aona'o umishidan pataka'uta-kaou'o nii. ¹⁷ Mishidainao taa-kaouo nii ïma'ozakan ïsha'apatakinaa nii umanawun kida'o aimaakan; ïkoditakidan nii pidannao ai oia'o doronainao kida o'uu ida'an; ïaitapan nii paparadan bakadun paradakaru kida; ¹⁸ ïzaamatan an kowazaz oo ïtuzan an mawaka-kinai riwunii, aona'o nii ïsha'apan; ïpishatan nii karinainao paka'u idi, kakuda'o nii ïdyaun."

*Jesus makon Aokazi iti
(Luke 24:50-53; Acts 1:9-11)*

¹⁹ Jesus ipaian dauna'an pakadakotinan ï'ati, una'aka-kaoa'a naa aokazi iti. Na'ii usakanatan Tominkaru diwa'ora antanapu. ²⁰ Uruu dauna'an tominapa-kida-kariwainao makon naa, ïkakuwaapa'anan naa Kaimana'o Kuwai dau'u ipai amazada kawana'ati. Uruu dono Naobanai kaudinan idi ïtuma, mishi'i naa mishi ïsha'apatan umanawun kida'o aimaakan pidannao mishida-kinaa nii.]*

**[Ba'oran saada-kariwai Mark
kaaritan ipain kaikapa'a]**

* **16:20** Aonaa ipai'o mani saadapauzonao di'ora'a kaarita, tokadan Mark saadan dauna'an di'ora'a kaarita'a, wuru'u verse 9-20 ida'a'oraz.

(9-10) [Sariapa zunnao makon ïkowaada'anan kuwai dyuuda-kariwaiz ïkowaadan, mazan aonaa ïkowaadan ipaiz. Uruu dauna'an Jesus dyuudan patominapa-kidaniinao ipai amazada kawana'ati ïkowaada'an kizi kaimana'o na'iki karikaonanu'o kuwai, wuru'u karikaonanu'o kazannaatin-kinai daua'oraz.]†

† **16:20** Aonaa ipai'o mani saadapauzonao di'ora'a kaarita, totokadan Mark saadan dauna'an di'ora'a masakauda'u'oraz saada-kariwai.

Kaimana'o Tominkaru Paradan New Testament in Wapishana (GY:wap:Wapishana)

copyright © 2012 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Wapishana

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Wapishana

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files
dated 29 Jan 2022
198b856d-ac64-5e95-afee-2b1cb3b356c1